

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK.
ELŐF. ÁR: 1 ÉVRE 6 FRT, 1/2 ÉVRE 3 FRT,
1/4 ÉVRE 1 FRT, 50 KR. EGY SZÁM 15 KR.

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
KOLOZSVÁR, BELKÖZÉP-UTCA 11. SZ.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkekk:	
Beksics Gusztáv könyve II. <i>Török Mihály.</i>	631
Szilágyvármegye gazdasági viszonyairól. II. <i>Boér Miklós.</i>	632
Az állattenyésztési felügyelők qualificatiója. <i>Monostori Károly.</i>	632
A haszonállatok takarmányozása. <i>Hofman Jenő.</i>	633
A tejgazdaság ügye Svéd-, Németország és Dániában. XI. <i>Kerekes Lajos.</i>	634
Tárcza:	
Humoral-pathologia. <i>Brummel Gyula.</i>	634
Kisebbszakközlemények	
Irodalmi szemle:	
Hazai lapokból. (—i.)	636
Külföldi lapokból. S., r.—s.—	636
Könyvszemle. <i>Borona.</i>	637
Egyleti élet:	
Meghívó.	638
Vegyes közlemények	
Közgazdaság, üzlet, forgalom:	639
Hírdetések	

Beksics Gusztáv könyve.

(A magyar politika új alapjai, kapcsolatban a magyar faj terjeszkedő képességével és a földbirtok-viszonyokkal.)

(II. cikk.)

Beksics elmélete a földbirtokviszonyokat akarja összhangba hozni nemzeti érdekeinkkel s miután tagadja a magyar faj assimiláló és telepíthető képességét, elméletének egész rendszerét a terjeszkedő képességre építi fel. Tért akar nyitni a magyar faj terjeszkedésének az Alföld és Dunántul nagy, kötött birtoktesteinek parcellázásával s ezzel egyidejűleg meg akarja kötni a nemzetiségek terjeszkedését a Felföldön és Erdélyben létesített nagy hitbizományok beekelésével. A hitbizományok ama része pedig, mely most is erdőgazdaságon nyugszik nem mozdulna ki helyéről.

Sajnos, Beksics munkájában a kivétel módozataira vonatkozólag alig találunk egy-egy részletet is, pedig kétségtelen, hogy ily nagy szabású akció eszméjének föl-színre dobásánál nélkülözhetetlen lett volna, már csak a félreértések elkerülése végett is megjelölni a főbb irányelveket. A kötött birtoktestek tulajdonosai miben találják fel a biztosítékot, hogy ez a nagy-szabású akció nem bir az osztályharcz jellegével? Hogy és miként található fel az a kulcs, mely szerint a birtokcsere teljesen kárpótolná az eltolt hitbizományok tulajdonosait? Rendelkezünk-e akkora területekkel az erdőgazdaság régióiban, melyekkel kicserélhetők lennének pl. az Alföld 10—15000 holdas uradalmi. Mert épen a Felföld és Erdély annyira felvannak parcellázva, hogy a 3- sőt 4-szeres értékű alföldi és dunántuli birtoktesteknek megfelelő erdőgazdasági területeket alig, vagy épen nem lehet találni.

Az eltolási mivelet nem mehet végbe erőszak útján, hanem önként, egyrészt a hazaszeretet, másrészt a hozandó törvények csekélymértékű nyomása alatt, mert az akciónak magántulajdon szolgálna alapul, melyet köztulajdonná tenni csakis erőszak nélkül lehet, ha kerülni akarjuk azokat a megrázkodtatásokat, melyek aztán végeredményükben nemcsak az akció

sikerét, de társadalmi állapotainkat is végzetes zavaroknak dobnák oda.

A földbirtok viszonyainkban beálló nagymérvű változásokat nem kicsinyelhetjük, ha elgondoljuk, hogy körülbelül fél-milliárd értékű vagyont kicseréléséről van szó.

A kincstári erdők minimális becslés alapján 126 milliót érnek. A községi és közbirtokossági erdők szintén óriási értéket képviselnek, de fennmarad a kérdés, hogy elég nagyok-e e területek arra, hogy az erdő és bányagazdaságok természetes értéknövekedése alapján számítva, az összes hitbizományok ki legyenek cserélhetők?

A 48-iki nagy földbirtok-reform után, ez lenne a második nagy akció. Fényes és sötét képek váltakoznak egymással a fölállított alternatívákhoz képest. Csábitó az érem egyik oldala, de visszariaszt a másik, mert önkéntelenül érezzük, hogy földbirtok-politikánkban kerülnünk kell minden rázkodtatást s hogy e téren a radikális reformok több kockázattal járnak, mint abban a konzervatív birtokpolitikában, mely talán lassabban, de annál gyökeresebben lenne képes az egészséges irányelvek betartásával a kialakulás felé vinni a viszonyokat.

Az állam, mint a konzervatív érdekek hivatott letéteményese a földbirtok politikában, kezében tartja a hatalmas regulátort. Eddigi politikájának talán erősebb és szélesebb alapokra fektetett keretében elfér minden nemzeti czélú társadalmi akció. Elővigyázóan megakadályozhatja, hogy idegenek tömegesen birtokot szerezzenek s megszoríthatja az idegenek szerzőképességét a földbirtokra és egyéb ingatlanokra, de Beksics nagyobb szabású tervei mellett némileg veszélyeztetve látjuk az egyöntetű kialakulás biztonságát, nem látjuk a kellő garanciákat arra, hogy földbirtokviszonyainkban elkerülhetők lesznek a rázkodtatások és zavarok. Az osztályharczok réme kísért az ilyen radikális experimentálások hátterében s bármilyen szép és fényes legyen is az általa rajzolt jövő, társadal-

A legjobb magvak

legolcsóbb beszerzési

forrása

MAUTHNER ÖDÖN

cs. és kir.

udvari szállító,

József főherczeg Ő cs és kir. Fensége udvari szállítója, a román király Ő Felsége udvari szállítója. Ferdinánd bolgár fejedelem Ő kir. Fensége udvari szállítója, a szerb király Ő Felsége udvari szállítója, Fülöp szász-coburg-góthai herczeg Ő kir. Fensége udvari szállítója

magkereskedése

BUDAPESTEN,

VI. ANDRÁSSY-ÚT 23-IK SZÁM. (28.)

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Sárga János Ékszerész és órás.

KOLOZSVÁRTT,

Wesselényi Miklós-utca 11. szám.

Nagy raktárt tart mindennemű arany, ezüst és drágakő ékszerekből. Arany, ezüst, acél, nikkel fali és ébresztő órákból.

Készít új ékszereket a legjobb kivitelben, valamint ékszer és óra javításokat pontosan.

Képes nagy árjegyzék ingyen és bérmentve.

Részletfizesre kedvező feltételek mellett

SÁRGA GERGELY fehérnemű-, vászon- és férfi divat raktára

Kolozsvárt, Wesselényi Miklós-utca (Belhid-utca) 8. sz.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses figyelmét felhívni a tavaszi idényre dúsan felszerelt

RAKTÁRAMRA,

u. m. mindennemű kész női, férfi és gyermek fehérneműk, fehér és színes asztalmenők, Chiffonok, Creasz hollandi és rumburgi vásznak, ág- és asztalterítők, függöny, szőnyeg és paplanok. Valódi színtartó mosó kelmék, új zefír, kreton és batiszt. Keztyűk, harisnyák, Nap- és esernyők.

Midőn a n. é. közönség szíves pártfogását kérem, bátor vagyok megjegyezni, hogy nálam legszolidabb kiszolgálás és a legolcsóbb árak szerepelnek.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Vagyok kiváló tisztelettel

SÁRGA GERGELY

KOLOZSVÁRT, Wesselényi Miklós-utca 8. szám

(120.)

munkát egy újabb honfoglalás esetleges zavarainak kitenni nem tartjuk czélszerűnek.

És ezzel röviden be is fejezhetném fejtegetéseimet ha nem érezném elkerülhetetlen szükségét annak, hogy az első cikkemben írottak mellett is igazságot szolgáltatssak ennek a nagy kvalitásu munkának. A konzervatív birtokpolitika nem a stagnálást jelenti, csak a kockázatos experimentálásoktól mentes, a történelmi fejlődésben gyökerező politikát. Beksics könyve sok tanulságot rejt magában s az általa kifejtett eszmék közül nem egy megvalósítható ennek a konzervatív politikának keretében is.

Nem végzett tehát fölösleges munkát e brosürájával, sőt kívánatos volna, hogy eszmeszegénységben sinylődő korunk s nemesebb czélok hiányában sokszor sivár képet adó társadalmunk ítélő széke elé, hasonló munkákat állítsanak oda azok, kik hivatva vannak irányt adni és vezetni, eszméket termelni, kialakulóban levő társadalmunk számára.

Török Mihály.

Szilágyvármegye gazdasági viszonyairól.

Irta: Boér Miklós.

II.

Előző cikkem bevezetésében általánosságban beszéltem Szilágyvármegye talajairól, melyből önkényt azt következtethetné az ember, hogy itt a gazdasági feltételeknek annyira kedvező körülmények uralkodnak, hogy szükséges következménykép, a földmives osztály, a munkás nép, türhető állapotoknak örvend, daczára a közelebbi évek sanyaru természetviszonyainak. De ugyancsak ama cikk befejezéseként elmondottam, hogy megfordítva áll a dolog. A szilágysági földmives munkásnép anyagilag pusztul, a nyomor évről-évre szembeötlőbb s az agrar-szocializmus itt-ott már kezdi bontogatni szárnyait. Most elmondom azon okokat, melyek előidézték eme gazdasági állapotokat, e különben természeti alkotásánál fogva nem mostoha földterületen. Nem leszek hosszadalmas.

Mielőtt a horváth-petenyei curátor bölcselkedését érinteném, el kell mondanom, hogy a vármegye őstermelő népe a legújabb időkig a kulturának s pláne a gazdasági kulturának vajmi alacsony fokán állott; mindazonáltal nem üzött rabló-gazdaságot — kivéve az erdő-művelést; — hanem végtelenül könnyelmű volt. Nem ismerte a föld értékét s nem tudta felfogni azon nemzetgazdasági elvet, hogy a *valódi vagyon a föld*. Ennek tulajdonítható aztán az, hogy igazán *prédált*. A beköltözött élelmes uzorások, akik mindenestre a kultura magasabb fokán állottak, a népnek ezen elmaradottságát igen ügyesen használták fel. Az olcsó birtokot — akárhány esetben 5—20 frt árban katasztrális holdankint — össze vásárolták s mikor már eléggé nagy területre volt kilátásuk: áthajtották tü-

zen-vizen a tagosítást. Azt tették és úgy, a miként ők akarták és nekik épen jól esett. Kiszakították a község határ-területéből a legjobb részt, vagy a kataszteri becslés szerint ott, ahol a határ-rész leggyöngébb volt, de a földterület majdnem megkétszereződött. Mindkét esetben megcsalták a népet, a ki nem tudja azt, éppen mint nem tudták a „földkóstolók“ (sok esetben), hogy nincs rossz föld, csak tudni kell azt kultiválni és ismerni kell a talaj minőségét, vegyi alkatrészeit, természetet és azon gazdasági terményt, melynek a talaj termőképessége megfelel. A nép összedugott kézzel nézte ezeket a machinációkat és sok esetben még elősegítette. Mikor aztán be volt fejezve a tagosítás, mindenki hozzáfogott a munkához . . .

A felséges nép már az első években rájött, hogy baj van „Eugacson!“ „Hiszen mi, — gondolták — „eltagosítottuk“ a közlegelőket, erdőket, csak a községi faiskola-területet szakítottuk ki és „Bikarétet“ ott valahol a temető árka mellett. No, még a „dög-tér“ is közös! Egyéb minden egyen-egyen a miénk, *tagbirtokosok* vagyunk. De most már hol legeltetünk? Hova hajtjuk a csordát, a csürhét, a ménest, a „főtökröt“?*)

A birtokos — legtöbb esetben az *új nagy-birtokos* — hamar készen volt a válasszal.

— Adok én legelőt . . .

Adott is 8—10—15 frt. bérért. De, uram, ki képes így marhát tenyészteni? Az a 2—3 kat. holddal rendelkező paraszt földmives, a ki előbb 8—10 darab szarvasmarhát tartott, átlátta, hogy marhaállományának létszámát a minimumra kell leszállítania. A 10 darab szarvasmarhából lett előbb 4. azután 2. Annyi épen, a mennyivel valahogyan megdolgozhatta kicsike tagját, melyen alighogy terem annyi gabna, a mennyi a család fenntartásához szükséges. Régen volt tehén, juh a háznál; most a tejet, sajtot, turót venni kell. Akkor még el is adtak s ebből telt ki a ruházat a familia összes tagjai számára; ma már mindezt nélkülözni kell. Rongyos, éhes a gyermek; a régi módnak csak az árnyéka kóvályog búsan a porta határán, a hol már hatalmas rések verődtek a kerítésen — a szegénység számára. Hejh! mert felséges magyar példabeszéd az: *„A szegénység a résen megy be!“*

Utoljára az ökrök is elúsztak az adóság zavaros áradatán s már csak két hitvány gebe teljesíti a szolgálatot valahogy a megszegényedett gazda házatájékén. Ezen egy esettel illusztrálni akartam azt az ezeret és ezeret, mely megteremtette Szilágyvármegyében is a földmives-proletarizmust, a miből bizton fejlődik a szocializmus.

Természetes dolog, hogy a fennebbi esettel a világért sem a tagosítás ellen akarok beszélni, hanem csak feltüntetni óhajtottam azon szomorú következményeket, a miket előidéznek a tervszerűtlenül keresztülhajtott tagosítások, melyeknek végeredménye rendszeren az ellenkező, mint amit azoktól várunk. Mindaddig pedig, míg oly közzgazdasági törvényünk nem lesz, mely a tagosítást szabályozza, a földmives paraszt-gazdákat, kisebb birtokosokat pedig kötelezi arra, hogy tagjaikat három for-

*) Ma már ez az elnevezés kezd feledésbe menni; pedig néhány évvel ezelőtt megakadt a szeme az útasnak a községek gyönyörű „főtökrein“, ha a Szilágyságban járt.
B. M.

dulón vegyék ki s a fordulos rendszert szigoruan betartani rendelé: évről-évre szomorubb tapasztalatra jutunk . . . Mert — itt értünk azon második okhoz, mely a szomorú gazdasági viszonyokat vármegyénkben megteremtette — : *a tagosított birtokokat a nép teljesen kizsákmányolja ha nincs fenntartva a fordulos rendszer*. Tapasztalatból mondom, hogy átkosabb gondolat nincs, mint kisebb, parasztbirtokokat egy tagban kiadni. Teljesen tönkretettük ama községet, melyben azt megengedtük; mert a mellett, hogy a föld termőerejének kizsákmányolásával évről-évre szomorubb kilátásokat teremtünk gazdasági életünkre, azon kívül — megfosztván a községet az ugaron nyert jó legelőtől — a marhatenyésztésnek egy pillanat alatt lefujtunk. Gondolni sem lehet arra, hogy a tagosításoknak ily keresztülvitelével, állattenyésztésünk újból felvirágozzék.

Ezen állapotok nemcsak szórványosan jelentkeznek erdélyi hazarészünkben s mikor Szilágyvármegyéről beszélünk, egyuttal érintenünk kell egész bérczes hazarészünket, mert ezek a gazdasági viszonyok mind általánosabbá kezdenek válni előkészítvén, lassan bár — de biztosan az agrar-szocializmust, melynek nyomában burjánzik föl az agrar-szocializmus, mint azt előbb is mondtam.

Azonban ez csak egy ok, mely az általános elszegényedés okozatát szüli. Sok minden közre játszik még e szomorú gazdasági állapotok előidézésében.

Az uzorát nem is említve, legelőszőr is az évről-évre emelkedő *közteher*, mely már községeink legnagyobb részénél 80—150% közt váltakozik. Az a gyors haladás, mely közművelődési, közlekedési, törvényhozási stb. ügyeinket jellemzi s mely mindenestre az ország általános boldogulását van hivatva megteremtteni, mint egy óriás szörnyeteg folyton éhes és mindig többet követel. És természetes dolog, hogy hazánkban — ahol az ipar, kereskedelem, gyár-ipar pang — a föld egyedüli emlő, melyet szípoloz. Az a föld, amely immár kezd vérszegénységben sinylődni s ma-holnap nem bírja a nagy igényű követeléseket kielégíteni. Ezen körülményről fejlődik aztán ismét, mint természetes következmény — a kisbirtokosok eladósodása, a kisbirtokok elpusztulása. Mert ezen igények kielégítésére alakulnak a gomba módra szaporodó pénzüntézetek, gazdasági és iparbankok, melyek egytől-egyig úgy szolgálgják a közzgazdaságot, hogy nyakra-főre eláztatják a földet. Nincs már személyi hitel; minden váltóösszeg ott szerepel ékesen a telekkönyvben is.

Ez nemcsak Szilágyvármegyében van így, de általánosan egész hazarészünkben. — Hogy hova vezet a tőkepenzesek eme spskulációja? Könnyű kitalálni: egy olyan gazdasági krízisre, mely a pénzüntézeteket dönti legelőszőr halomra . . .

Az állattenyésztési felügyelők qualificatiója.

Valami 4 esztendő előtt (a „Gazdas. Lapok“ 1896. évi 15-ik számában) azon meggyőződésemmek adtam kifejezést, hogy annak a feladatnak, a mely az állattenyésztési felügyelőkre a gyakorlati élet te-

Telephon: 198.

Solymosy és Társa betéti társaság.

Gépgyár és Vasöntöde

Sürgönyök: Solymosy gépgyár.

Kolozsvár.

Álló és fekvő gőzgépek, szivattyúk, sajtók
— TELJES SZESZGYÁRI-, MALOM ÉS TÉGLAGYÁRI BERENDEZÉSEK. —

Gőzkazánok, Vízikerek, Turbinák.
GAZDASÁGI GÉPEK: Cséplőgépek, Járgányok, Rosták, Tricourók, Szecskavágók, Boronák, széna- és szőlőprések stb.
Fémöntvények. — Oszlopok. — Csigalépcsők. Külön osztály: **BEKÉK.**

rén vár, legtökéletesebben az oly egyén felelhet meg, a ki egyéb alkalmatossága mellett különösen két irányu erős szak-képzettséggel, nevezetesen gazdasági és illetőleg állattenyésztési teljes készütséggel és állatorvosi képzettséggel bír.

Az intéző körök másképp fogták fel a dolgot, de ennek bírálásába bocsátkozni nem szándékozom, azonban ki kell jelentenem, hogy Ujhelyi tanár ur azon meggyőződését, hogy a mondott kettős képzettség sehol se juthat jobban érvényre, mint éppen az állattenyésztési felügyelői pályán — teljesen osztom.

A midőn emigy a „Köztelek“ f. évi 92-ik számában „Allatdíjazások és állattenyésztési felügyelők“ című közleményhez refleksiót ízök, még megjegyzem, hogy alkalmatosság tekintetében 3-ik helyre állítom a csakis gazdasági képzettséggel bírókat s 3-ik helyre a csak állatorvosokat. Teszem ezt azért, mert a gazdaság a mezei gazdálkodás alapos ismerete mellett állattenyésztési s állategészségtani ismereteket is visz magával, az állatorvos pedig a gyógyászat és általában az állategészségügyi alapos ismereteken kívül okvetlenül nagyon számbavehető tenyésztési ismereteket, de semmi, vagy vajmi csekély speczialis mezőgazdasági ismereteket.

Bocsánatot kérek, de éppen azt a nagyon számbavehető tenyésztési ismeretet egy kissé közelebről is meg kell vizsgálnom, mert a „Köztelek“ tekintetes szerkesztő-sége szives volt a maga megjegyzésében azt mondani, hogy az állatorvosi szak-képzettség nagyon egyoldalú; ebben a képzettségben a tenyésztés művészete másodrendű és a többi.

Bele kell pillantanom ebbe a dologba különösen nekem, a ki az országban egyedül tanítok állatorvosoknak állattenyésztést. Mások kijelentése nyomán ki kell mondanom, hogy terjedelmesebben, mélyebbre hatóan sem nálunk, sem külföldön nem tanítják az állattenyésztést, mint az állatorvosi főiskolában s hogy ezt bizonyítsam, talán legjobb lesz a hivatalos alakban is publikált következő adatokat felsorolnom:

Az állatorvosi főiskolán a zootechnika gyűjtő név alá foglalt szakmakör tárgyai közül 4 féleven át a tanár előadja és gyakorlatilag is oktatja a ló, szarvasmarha, juh, sertés és baromfi összehasonlító exteriörjét minden részletében. Előadja és élő állatokon, modelleken, fotografiákon, festményeken, diapozitiv képeken bemutatja a mondott állatok fajtáit és pedig úgy a hazaiakat, mint a külföldieket. Előadja az általános állattenyésztést s evvel kapcsolatban az állategészségtant, a takarmányozást, a gondozásra, használásra, ápolásra és állatvédelemre meg állatbiztosításra vonatkozó tudnivalókkal együtt.

Előadja részletesen a lótenyésztést. Tárgyalja a hazai és külföldi ménésintézményeket és versenyügyet; ismerteti a híresebb méneseket, ménremonda- és csikó-nevelő telepeket; szól a kiállításokról, díjazásokról, csikónevelésről, betanításról, szerszámozásról, lóhasználásról, adás-vevésről s lóavatásról.

Ismerteti részletesen a sertésenyésztés elveit és szabályait és szól a hazai jobb nyájáról, tenyészetekről, hizaldákról, vásárokról, a hizlalásokról, értékesítésről s a sertés terményeinek feldolgozásáról.

Előadja részletesen a juhtenyésztést s szól a hazai és külföldi híresebb nyájáról. Behatóan ismerteti gazdag gyapju-gyűjtemény igénybevételével a gyapjat, annak nyerését s gyári feldolgozását. Beszél a juh-hizlalásról, tejhasznosításról, gyapju aukciókról stb.

Előadja a szarvasmarhatenyésztést részletesen. Szól a borjunevelésről, hizlalásról, igába való tanításról, használásról, marhahizlalásról, kiállításokról, vásárokról, híresebb tenyészetekről, bírálásokról, versenyekről és kiterjedten, gazdag taneszköz felhasználásával tanítja a tejgazdaságot.

Előadja a baromfitenyésztést részletesen s szól ez állatoknak különféle irányu hasznosításáról.

Idei programjába fel van véve az ebtenyésztés.

Két éven keresztül heti 4 órában kizárólagos gyakorlatok tartatnak, tekintettel különösen a külemtanra, fogtanra, szintanra, tenyészállatbírálásra, értékszámozásra, gyapju vizsgálatra, takarmány-összeállításra. Tanulmányokat tesz ezen kívül a hallgatóság minden a székesfővárosban tartott tenyészállat-kiállításán, vásáron és árverésen; a kőbányai serteshizaldában; a gyapjumosó gyárban, a tejcsarnokokban, vágóhidon, közeleső tenyészetekben. Egy éven keresztül tartózkodik csoportonként a hallgatóság a gödöllői korona-uradalomban és koronként kötelező tanulmánykirándulást tesz az álladalmi ménésbirtokokra, a hol az összes állatok tenyésztését, sőt a gazdálkodás egész menetét is tanulmányozhatja.

Az állattenyésztés tanára eddig előadta s most más tanár előadja a szülészetet is egész terjedelmében oly gazdag taneszköz felhasználásával, a melyhez fogható egyetlen hazai gazdasági intézetben sincs, de a melynek külföldön is ritka a párja.

Ha mind ez se elég, hogy az állatorvost állattenyésztési felügyelővé alkalmassá tegye, különösen ha az állatorvos *egyszermind végzett gazdaság is*, úgy valóban nem tudom, hogy mi kvalifikálhatja jobban, különösen ma is ezután, a mikor érettségi bizonyítvány alapján lép be a tanuló a főiskolába.

Nem jól van hát az mondva, a „Köztelek“ említett megjegyzésében, hogy egyoldalú és szükkörü az állatorvos képzettsége arra, hogy állattenyésztési felügyelővé lehessen és szerencse még, hogy legalább *nagyon előnyösnek* tartatik az állatorvosi képzettség a gazdasági képzettség mellett, a miből tehát következik, hogy ha olyan nagyon előnyös az, és gazdasági képzettséggel társul, előny adassék annak a ki-nevezéseknél, ha most nem, hát a jövőben.

Monostori Károly.

A haszonállatok takarmányozása.

A küszöbön levő téli időszak bizonyára sok gazdát tesz gondolkozóvá, legfőképen azért, mivel nem tudja biztonsággal, vajon takarmánykészlete elegendő lesz-e újig.

A takarmánykészletet ugyan fel szoktuk becsülni, ez a becslés azonban igen hiányos, mert legfeljebb odáig terjed, hogy megállapítjuk az egyes takarmányfélékből hány szekérel vagy métermázsával van. Ezt a készletet azután jól rosszul beosztja a legtöbb gazda bizonyos időszakra és ennyinek elégnek kell lenni, ha esetleg nem tart ki a megszabott ideig valamely boglya vagy kazal — pótolják a hiányt törekkkel, szalmával.

Az ilyen takarmányozási rendszer, ha sok a takarmányunk, keveset fog termelni, ha kevés a takarmány, emelgetős, elsoványodott lesz jószágunk tőle. Mindkét esetben azonban igen drága az ilyen takarmányozás, mert nem felel meg azon követelménynek, hogy haszonállataink után hasznot lássunk. Ez csak akkor lesz meg, ha a lehető legolcsóbb takarmánnyal, a lehető legtöbb húst vagy zsirt állítunk elő, mivel a beszerzési mód szerint nem sikerült a helyes takarmányozást keresztül vinni, kényszerítve lettek szakembereinket, hogy elemezzék az egyes takarmányféléket és kísérletek által puhatólják ki a megfelelő táp- és ezzel együtt a pénzértéket is.

A vizsgálatok eredményét, a takarmányok összetételéről készített táblázatokat, ugyszólván minden gazda könyvtárában megtaláljuk — daczára ennek, ritkán indul ezek után a gazda, mert egy-két kísérlet, mely nem vált be, elidegenítette a legtöbbet használattól.

Az állatokban fekvő tőke, ritka kivétellel, igen tetemes; másrészt azonban az állatok könnyű értékesítése folytán mintegy készpénzt képezik a gazdának. Közelfekvő tehát azon feladat, hogy oly karban tartsuk jószágunkat, mely egy a tőkét lehető jól kamatoztatja, viszont pedig megfelelő árban engedi azokat értékesíteni mikor erre szükségünk van. Ezt csak úgy érhetjük el, ha számon tartjuk jószágaink szükségletét épen úgy, mint készpénz bevételeinket és kiadásainkat. Ugyan is a takarmányozásnál, hogy helyes legyen az és megfelelő, *budgettet* előirányzatot kell készítenünk.

Az előirányzat készítésének legalkalmasabb ideje a tél, ekkor van nyugalma a gazdának, hogy a gazdasági szakirodalom által javasoltakat fontolóra vegye, gazdasági üzemenek keretébe beilleszse. De télen át győződhetik meg leginkább a gazda a kísérletek eredménye felől, mert ilyenkor ér legjobban rá számításokat tenni.

Miért nem haladunk mi aránylag oly gyorsan a gazdasági kultura terén? Kétségtelenül csak azért, mivel nem szeretünk számítani és kísérletezni. Különösen a kísérletezés-től fél nagy része a gazdáknak, azt tartva: „próbáljon előbb más“. Hogy ez igen téves nézet, szépen be van bizonyítva, mert hiszen a rendszer nélkül gazdálkodó próbálgat legtöbbet és pedig nagyban, mivel az eredményt még csak hozzávetőleg nem számíthatja ki, épen rendszer nélküli üzemből kifolyólag.

A mi a jövedelmező gazdálkodást illeti, kétségtelenül legtöbbet tanulhatunk a gyakorlati amerikai farmerektől. Ezen állításom bizonyítására csak annyit hozok ezuttal fel, hogy a farmer termelése mindig piaci viszonyaihoz mért. Ő mindig úgy kalkulál, hogy termelvényeit lehető gyorsan és könnyen pénzre tehesse, mely jövedelem abba a helyzetbe hozza, hogy új gyümölcsöző befektetéseket tehesse. Ez a titka a farmer boldogulásának és vagyonosodásának. Ez a titka annak, hogy ma már az európai fogyasztást leginkább az amerikaiak fedezik, daczára a nagy távolság és szállítási kockázatnak.

Nagyon természetes, az idegen verseny első sorban gazdáinkat sújtja, a mi meggyő-

zően látható az árverési statisztikából. — Még sokat lehetne erről a tárgyról írni, azt hiszem azonban ennyi is elég a gondolkodó gazdának és ez ráviszi a téli idő felhasználására is gazdaságának jövedelmező rendszer beosztására. Legkönnyebben segíthetünk gazdaságunkon, ha haszonállatainkat jól tartjuk. Hogy ezt megtehesük, jó, azaz okszerű takarmányozási tervet kell készítenünk.

A takarmányozási terv készítésénél figyelembe vesszük:

1. lehető pontosan takarmánykészletünket külön-külön a takarmány neme szerint;
2. osztályozzuk haszonállatainkat; meghatározzuk azok számát és különösen súlyát;
3. a gyakorlatban szerzett tapasztalat szerint a hizékonyabb állatokat külön választjuk a madárhúsuaktól;
4. az istállókat lehető tisztán és melegen tartjuk;
5. takarmányozási kamarát rendezünk be és mázsáló helyiséget, hogy az állatokat lehető rövid időközökben megmázsálhatjuk.

Ezen előkészítő munkák nem sok pénzbe kerülnek, legfeljebb a mérleg; de ha valami, úgy ez fizeti ki magát a gazdának már a beszerzési évben, mert a takarmány megtakarítás és a helyes takarmányozás folytán az értéktérmetelés oly tetemes, hogy az a néhány száz forintnyi kiadás szóba sem jöhet.

A tulajdonképeni takarmányozási rendszert előírni recept alakban sem nem helyes, sem nem célszerű, mert eltekintve az állatfajták különféleségétől, a takarmány tápértékét csakis maga a gazda állapíthatja meg helyesen, gyakorlati tapasztalata alapján t. i. az állatok mázsálása által.

Tudom ez a mázsálás sok bajjal jár, de csak az első egy-két évben. Több évi rendszeres kísérletezés oly ismeretessé teszi a gazda előtt földjén termelt mindenféle takarmányának tápértékét, hogy nagyon keveset fog ítélete, illetve becslése variálni a vegyelemzési eredménytől.

Mielőtt azonban ezen biztosítékokat a gazda megszerzi, ki kell számítani az egyes haszonállatfajták tartási céljuknak megfelelően, mennyi és milyen tápanyagokat igényelnek. Kiszámítjuk mennyi a tápanyagkészlet takarmányunkban. A két eredményt összehasonlítva, megfogjuk tudni, mennyi az egyes tápszerből a hiány vagy többlet és e szerint csoportosítjuk a takarmányt.

Tekintetbe véve, hogy az állati szervezetben nagy mennyiségű víz van jelen, számításainknál ezt mindig figyelembe vesszük.

Tudjuk, hogy például a szervezet víztartalma, az állat kora és neme szerint 40—70% ig felmehet, de azt is tudjuk, hogy ezen vízmennyiség folytonos pótlása elsőrendű kellék, tehát takarmányozásunknál számolunk vele. Számolunk keil a tápanyagok arányával is, ha a kellő eredményt akarjuk elérni; mert csakis akkor lesz divó az állattartás, illetve produktív a termelés, legyen az akár hus, akár erőben vagy növekedésben. — Például *Kaspers F.* gyakorlati uton kiszámította, hogy egy 500 klgr. súlyú tejelő tehén napi takarmány száraz anyag szükséglete 12 klgr; ebből emészthető fehérnyi 1.25 kg; emészthető szénhidrát (keményítő, farost) 6.25 klgr, emészthető zsír 0.25 kgr. Ezen száraz anyag mennyiség-nél a tápanyag a légenyidus, valamint légenyimentes anyagok között úgy viszonylik egymáshoz, mint 1 : 5 höz, tehát szarvasmarhának teljesen megfelelő a tápanyag. — Hogy ezt az arányt elérjük, a legjobb minőségű szénából 15 klgröt kellene az állattal feléltetni, már pedig ez nem volna divó takarmányozás, mert ennyi szénája ritka gazdának van.

A gyakorlati életben számtalanszor tapasztalhattuk, hogy nem elég az állatoknak a test súlyukra eső tápanyag adagolása, hanem ennek a rágó és emésztési szervekhez kell alkalmazkodni, vagyis a szarvasmarhának kevesebb értékű, de sok takarmány kell, mivel csakis a megtöltött bendő okoz jóllakottsági érzést és ezzel az emésztő szervek rendes működését. A ló ellenkezőleg koncentráltabb takarmányt követel, mert emésztő szervei gyorsabban működnek, gyomra aránylag pedig kicsiny.

Mindezeket figyelembe véve, áttérünk a rendelkezésre álló takarmánykészlet pénzértékének kiszámítására. Igen érthető, hogy az olcsó takarmányozás a fő célja minden gazdának, ez okból takarmányunk piaci értékét felszámítjuk és összehasonlítjuk a tápanyag készlet pénz értékével. Ez alkalommal igen gyakran ki fog tűnni, hogy míg takarmányunk hőképző anyagokban igen nagy értéket képvisel, légeny és ásványiakban szegény. Ezeket tehát az ugynevezett erőtakarmányok beszerzése által kell pótolni. Ezt mulasztják el legtöbbször gazdáink és inkább semhogy néhány száz forintot kiadnának az erőtakarmányokért, ezeket érő szénát, luczernát és szalmát éltetik fel számbavehető haszon nélkül. Hogy ez így van, oka pedig leginkább, mert a takarmánykészletük tápanyag tartalmát nem számítják ki, nem állítják össze a takarmány adagokat. Aki ezt hiszi okvetlen rájön arra,

hogy az erőtakarmány beszerzés által sokat takarít meg és nem kénytelen annyi takarmányt feléltetni — haszon nélkül.

A takarmány pénzértékének a kiszámítását igen jól írja le Kosutányi. Megtudjuk adataiból, miként bánjunk az értékegységekkel és hogy hozzuk azokat arányba. Tanulmányozásukat melegen ajánlhatom, mert akkor fog csak az illető gazda rájönni arra, hogy legjobb a takarmányértéket kiszámítani a termelt hus után. Itt csalódásnak nem leszünk kitéve, mert az állattartás többi költségeit levonva, megmarad azon összeg, melyet takarmányunk tulajdonképen ér.

Mint már említettem, takarmányozási recepteket mástól elfogadni nem helyes. A célravezető eljárás csakis az, ha minden gazda önmaga készíti el takarmányozási rendszerét az elősorolt szempontok figyelembevételével. A kezdet nem könnyű, de annál nagyobb a jutalom. Tapasztalásból állíthatom, hogy azon gazdatársaim, kik túl estek az első év nehézségein, többé le nem mondtak volna semmiért sem a takarmány leltározás és rendszeres évenkénti készítéséről.

Gazdálkodási rendszerünk mindinkább átalakul kereskedelmi alapon álló jövedelmi forrássá, hol a főcél a befektetett tőke lehető magas kamatoztatása. Kétségtelen, hogy ezen cél leghamarabb érjük el, ha haszonállatainkat megfelelően tartjuk, mert ez legkönnyebben mozgatható tőkénk.

Hofman Jenő.

A tejgazdaság ügye Svéd-, Németország és Dániában.

Tanulmányuti jegyzetei nyomán
irta: Kerekes Lajos.

XI.

13. Vajkereskedelem Hamburgban.

Hamburgot földrajzi, politikai és társadalmi helyzete, valamint a régebbi hagyomány exponálta arra az általános kereskedői nivóra, melyen napjainkban áll. Vasutösszeköttetése a continenssel kiváló előnyös, öblében a világ minden államának kereskedelmi hajói vetnek horgonyt s öblét valóságos árbóczerdő lepi el és szemkápráztató látványt nyújt a tarkabarka zászlók rengeteg sokasága, melyeket ezekről lenget a szél.

Észak és dél, kelet és nyugat áru, pénz, vagyona és emberfajai adnak itt találkát egymásnak, áruik kicserélődnek s a szélrózsa minden irányában szerte viszik Hamburgnak,

TÁRCZA.

Humoral-pathologia.

Nincsen semmi új a nap alatt. Az orvosi tudomány korszak alkotó felfedezései is régmúlt idők hagyományaihoz sarjadnak. A modern bakteriologia atyja nem a néhai való jámbor Leenwenhoek barát, a ki az ő készítette mikroszkopium alatt lépfenés állatok vérében temérdek »férget« látott, mert hiszen már Aristoteles is tudta, hogy vannak contagium vivumok, mint okai a járványoknak »legapróbb állatkák, amelyek rendkívüli módon elterjedni és szaporodni képesek«.

A jelen század közepéig a betegségek okait a vér és a test nedveinek megváltozott voltából magyarázták. Elfogadták, hogy van egy normális állapot, a test nedvének egyenletes sulypontja, s amint ezen egyensúly megváltozik, az eredmény: betegség. Minden betegség oka a vér és a test nedveinek megváltozott, vagy szabálytalan összetétele. A gyógyeljárás maga is a vér és nedvek egyensúlyának helyreállításában kulminált s a mint tudjuk, divatját járta az érvágás, vérbocsátás, köpültyőzés, ugyancsak rajta voltak, hogy bármely belső lobos bántalomnál a gyuladás helyéről elvonják a vért és e célból szelvényben használták a mustárpépet (Sinapismus), csípős bedörzsöléseket sőt az

égetés és moxálás is igen elterjedt gyógyeljárás volt.

De jött *Virchow* Ez a nagy német anatómus, physiologus, archaeologus és politikus halomra döntötte az orvosi tudomány hagyományait. A sejt lett az orvosi tudomány alapja. Minden testrészt miriádnyi sejtből van összetéve, minden betegség-nél változik a sejtek magatartása s ezeket mikroszkop alatt pontosan követhetjük, felismerhetjük. A sejtek képezik a vér és a test többi nedveinek is főalkatrészét és be lehetett bizonyítani, hogy pl. vérszegénység-nél a vörös vörsejtek kisebb számban vannak jelen s a fehér vörsejtek számban szaporodtak, sőt azt is bebizonyították, hogy pl. perniciosus anaemiánál a vörsejtek rendes alakjukat elveszítik.

A sejt lett az új a gyógytudományban. A tüdőlob többé nem a vércongostól következménye volt, hanem cronpos izzadmány, a melynek fő alkatrésze fibrinrostozat, temérdek leucocyta (tehér vörsejt) és a tönkrement nyálkahártya sejtjeinek maradványai. A rák is és a többi kórtani ujképlet nagy sejthalmazok abnormalis helyen való képződésének tekinthető csupán.

A humoral pathologia helyére az egész vonalon a cellular pathologia vonult fel s a mikor diadalát ülte, kezdtek észre venni, hogy tulajdonképen mérhetetlen tévedés volna minden avult ismeretet lomtárba vetni, mert a humoral pathológiának minden tévedése mellett voltak olyan előnyei is, amelyek a szenvedők érdekében állott figyelemre

méltatni. Hiszen tudjuk azt, hogy van a szervezetben sok helyütt olyan folyadék, amely sejt alakokat nem tartalmaz, illetőleg a sejt tartalma folyadékok egyes részei pl. a vér savója a sejtek eltávolítása után is önálló sajátosságukkal bíró szerves folyadék marad, amely különböző betegségek-nél, más és más sajátosságokkal bír.

Magyar orvosé a dicsőség, hogy a tudományos világ figyelmét felhívta erre a körülményre. *Fodor* tanár már a nyolczvanas évekbe kutatta bizonyos ragályos betegségek hatását és különösen azt, hogy miben áll egyes egyének mentességének oka fertőzésekkel szemben. Ő egészséges állatok vérébe rothadási bakteriumokat fecskendett és azt tapasztalta, hogy ezen bakteriumok rövid idő múlva a vérből eltűntek. Hova lettek? Különben élénk szaporodási képességüket mi hátráltatta? Fejlődésüket mi gátolta meg? Megannyi olyan kérdés, a melyre a józan ész rögtön válaszol. A vér tette őket tönkre, gátolta fejlődésüket és szaporodásukat, mert olyan erővel bír, amely erre képesíti. De ha olyan nagy tömeg bakterium kerül a vérbe, amelyet ez megsemmisíteni nem képes, ha valamely más ok miatt a vér ellenállási képességét elveszíti, akkor a betegség lesz úrrá a szervezet fölött. Igen jól bizonyítja ezt azon tapasztalat, hogy a tüdőlob okozója a *Diplococcus pneumoniae* egészséges emberek légzőszerveiben is jelen van, de csak akkor szaporodik el annyira, hogy lobosodás áll be, ha pl. meghülés után a szervezet elgyengül.

e régi Hansa városnak hírét, nevét, áruit és pénzét.

Szinte önként következik, hogy élelmünk mind fontosabbá és szükségesebbé váló kiegészítő része: a vaj, tejszövetkezetek, magánosok, vállalatok eme gazdasági gyümölcse ide vonzódik, hogy innen oszljon szerte a föld minden zugába. Hamburg kikötőjének vámmentes része, óriási emeletes raktárai tömve vannak a vajás hordók ezreivel s Hamburgnak épen húszra rugó vajnagykereskedői itt rendeztetik áruikat, gyuratják, alakítják át a világrészeknek s országoknak szánt vajárakat ezek izlése szerint. Festik, sózzák, mosják, kavarják, dobozolják, hordózzák, a mint épen az egyes országok gusztusa hozza magával. Micsoda kereskedői talentum kell ehhez! Svéd vajjá válik a délnémetországi, schlesvighollsteinivá a szibériai, németalföldivé a finn, oroszvá a bajor, s viszont. Ragyogó veresbe játszó színt ölt a Braziliának szánt vaj, szép fehérré az angolországba és Északamerikába küldendő vaj, sós lesz az egyik. kimossák a sóját ennek, tesznek hozzá annak: egyszóval Európa vajtermésének legnagyobb része itt egyesül s itt vált alakot, jelleget, színt és ízt.

Ahlman és Boysen céghez szólott ajánló levelünk, melyet boldog emlékü Nagy Vincze, volt tejgazdasági felügyelő adott át nekünk. Szívesen mutogatták és magyarázták a vajkereskedelem csinját-binját, mutogatták a vaj 1—2 évi eltartását, csomagolását és szállítását. Hanem volt is mit bemutatnia. Évi áruforgalma eléri a 15 000 métermázsát. Kivitelre szánt vaját Európa több állama gyűjti egybe. Így Oroszország, nevezetesen Archan-gel vidéke, Orosz-Lengyelország, Szibéria, melyeknek a vaja tulságos savanykás ízű. Hollandiából származó vaj pompás svédvajjú. Írland szintén ide szállítja a vaját. A svédországi vaj igen keresett e cégénél. A schlesvigholsteini vaj érdemi ki e cég állítása szerint az elsőséget izre és színre nézve — Amerika sem marad el a versenytől.

Természetes, hogy magyar vaj után is tudakozódtunk s a cég vezetője rámutatott egy csomóban heverő vajtömegre s kijelenté, hogy a nagy vajfogyasztó államokban a magyar vaj nem örvend keresletnek, mert a mi édeskés ízű thea-vajunk nem felel meg a nyugat izlésének. Állítása szerint az az egy szállítmány magyar vaj két év óta kénytelen ott heverni. Bizony-bizony, ha hazai tejszövetkezeink, magánosok, vagy vállalatok külföldi piacokat akarnak meghódítani a magyar tejtermékek közül a vajnak, úgy a mi kitűnő

theavaj készítményünkről le kell mondaniok s e helyett a svéd módon való gyártásra kell áttérniök. Ha a nyugat vajpiacjai mellőzik is a magyar vaját, mint a Hungária vajkiviteli részvénytársaság ügyvezetőjétől értesültem, Braziliában, Ausztráliában elegendő tér és alkalom kínálkozik a magyar vaj exportálására. Kivülünk gyártanak még Dél-Németországban, édes thea-vaját, ezenkívül Franciaországban, honnan azonban a hamburgi vajkereskedők nem szállítanak. Ezek készítményüket egészen veres golyóalakban Brazília felé irányítják.

Felköltötte kíváncsiságunkat az a körülmény, hogy oly hosszú ideig képesek jó zsinben és izben a vaját a hamburgi vajkereskedők eltartani. Kérdésünkre elmondták az eltartási módozatot, s ha igazat szólott — ami nagyon valószínű, mert az eltartási módozat, egyes mozzanatait keresztülve szemlélhetjük — ime szerencsésnek érzem magam elmondani.

Ha sokáig áll a fahordókban a vaj, különösen ha a vaj hibásan lett savanyítva, a mi igen könnyen megtörténhetik, — mivel a svéd módon keresztültvitte vajsavanyítás igen gyakorlott embert feltételez, — olajos, vagy faizüvé válik. Az ily megromlott vaját a hordóból kiürítik s kő- (cserép) edénybe helyezik s reá tömített sóoldatot öntenek, hogy a vaját egészen ellepje. A vajtömegbe jukakat is szurkálnak, hogy a sóoldat minden részét könnyen átjárhassa. Az így elhelyezett vaját 48 óráig hagyják állani, mely után tiszta vízben kiáztatják s utána a gyurógépen jól kigyurják. Kigyurás után ismét csomagolják. A befenekelt hordóban az így elkészített vaj 2—3 hónapig eláll hűvös helyen.

A kivitelre szánt érkező vajárak a kikötő vámmentes szakaszában raktározatnak s innen továbbítják azokat. Hamburg régi szabad kereskedelméből csak ennyi előnyt tudott magának fenntartani. A vámmentes kikötői raktárakból a zárt területre behozott vaj vámja métermázsánként 16 márka. A vámmentes raktáraknál éjjeli szálláson senki sem lehet s ezt a zárt területtől 10 m. széles gyors folyású csatorna választja el a rajta keresztül vezető hidak pikkelyhabús zsandárokkal s palacsinta sapkájú finánczokkal van megtömve, kik oly gyanusan hunyorgatnak az emberre, mintha mindenki a legfurfangosabb csempészt sejténék.

A hamburgi vagy vidéki fogyasztásra elárúsított vaj értéke a piacon fontonként 1 márka 20 pfenning (1 m = 100 pfenning = 60 kr.) a margarin 60 pfenig. Ahlman és Boy-

sen cég nagyban a vaj fontját 1 márka 10 pfenig, a margarint 60 pfenigért árusítja s ha dobozozott vaj kívántatik 22 pfenig többlet a diferenczia. E cég úgy a helybeli, mint a külföldi fogyasztásra árusított vajának igen jelentékeny részét dobozolja. A dobozok nagysága az 1/4 kgr.-ostól a 12 1/2 kgr.-os úrtartalomig változik.

A hamburgi nagykereskedőknek majdnem minden ország egymástól különböző nagyságu és minőségű fahordót használna a vaj csomagolására. Oroszország 500 kgr.-os nyirfa hordóba csomagol, melynek két végén sajátos kötést alkalmaz s az egész hordót háncsszövetből készült burokkal göngyöli be a napsugarak melegítő hatásának ellensúlyozására. Svédország 50 kg-os, Galiczia 300 kg-os hordót, a többi állam 50 kgr.-os hordót alkalmaz. Levonva a szállításhoz s a vajnak a hordóban állásánál tett tanúságot, kiviláglik, hogy a vaj legjobban szállítható és eltartható a bükkfa-hordókba, mert ebben elkerülhetjük a fenyőfánál tapasztalható gyanta szagot, a nyirfa kesernyés ízét, másodsor azért is alkalmasabb a bükkfa, mert az olcsóbb fák közé tartozik. Egyedüli hátránya, hogy a svéd módon gyártott vaj elhibázott savanyítása folytán bizonyos faizt kap. Ha tehát gyanu van arra, hogy tulságos a vaj savanyúsága, pergament burokba jön a vaj a hordóba, mint ezt Malmöben láthatni, vagy ha mégis megkapta a faizt, mint előbb is említettem, a vaj átsózása, átgyúrása válik szükségessé.

(Folyt. köv.)

KISEBB SZAKKÖZLEMÉNYEK.

A penész képződését, a házi gomba fejlődését a pincék dohos szagját kétszer kénsavas mésszel való meszeléssel lehet meggátolni, illetve eltávolítani.

Olyan vas-alkatrészeket, melyek az időjárás viszontagságainak ki vannak téve, hogy tartósabbak legyenek, kőszénkátránnyal szokás bekenni. De jobb szurkot és kátrányt egyenlő részben keverni s annyi kormot tenni bele, hogy az egész folyékony maradjon. Ezt a kenőcsöt ecsettel viszik rá a tárgyakra.

Tűzbiztos ajtók. A vasajtók nem tűzbiztosak, mert izzóvá lesznek, s ilyenkor a velök érintkező farészeket meggyújtják. Tűzállók a külső oldalukon azbeszttel beborított deszka ajtók. Természetesen dupláknak kell lenniök s jó szolid készítésűeknek.

A vér tehát korántsem képes olyan közönséges anyagot, a melynek a betegségek kifejlődésében és elhárításában szerepe ne volna, ellenkezőleg mind több figyelmet kell szentelnünk sajátosságainak, mert igen becses eredményeket érhetünk el általa. Különösen az újabb időben alkalmazásba vett serumtheropia az, amely magának a vérnek ellenállási képességét óhajta a végsőig fokozni.

Azt már régen tudjuk, hogy magának a vérnek absolut mennyisége is lehet kóros, hiszen sebzéseknél vagy más okok miatt beálló vérzéseknél annyira csökkenhet a vérmennyiség, hogy többé az életfenntartásra nem, elég és halál következik be. Ha pedig csak nagy fokú, de nem halálos volt a vérzés, akkor hosszú senyves állapot következhetik be, amely csupán csak a kevés vérüségben alapul. Azt is tudjuk, hogy van olyan állapot is, midőn a rendesenél nagyobb mennyiségű a vér, az u. n. vérpozsga (Pethora); ez sem rendes állapot, mert a véredények falát túl-erős nyomás alatt tartja a nagy vérmennyiség, amiért aztán csekély ok elegendő arra, hogy halálos belső, vagy agyvérzés (gutaülés) álljon be. Ismerünk egy olyan kóralakot is, a melynek okával ma még nem is vagyunk tisztába, ez a vérzékenység, a midőn a legcsekélyebb sérülés pl. egy tűszúrás elég ahhoz, hogy erős, alig csillapítható vérzés jöjjön létre. De ezektől és még sok más hasonló betegségekkel eltekintve megtaláljuk a fertőző és ragályos betegségek egész legióját, a mely legnagyobb része a véráram útján

terjed, a vér alkatelemeit megbontja, a vérben levő szénsav kiválását meggátolja stb. stb. Ahol tehát a szervezetnek csupán egyetlen része beteg: a vér, amelyhez aztán másodlagosan csatlakoznak typicus betegségi tünetek a test különböző tájain.

Az újabb tudományos vizsgálatok azt is kiderítették, hogy a vér betegségeinek egész sorozatával meg lehet küzdeni, ritkán akkor, amikor az már beteg, hanem amikor egy bekövetkező veszély elhárítása céljából a még egészséges vér ellenálló képességét fokozzuk. A védőoltások lényege éppen ez. De míg a legtöbb védőoltás azért történik, hogy a bekövetkező fertőzés veszélyessége ellen az egyént megvédje, ma már több betegség ellen akkor is lehet sikeresen védekezni, ha még nem mentesített szervezetet ér véletlen fertőzés pl. veszettség, diphteritis, tetanusnál és legújabbban pestisnél.

Homály borítja még és fogja talán örökké borítani azon folyamatot, amely a szervezetben végbe megy ezen védőanyagok hatása alatt. Mégis bizalommal tekinthetünk a jövőbe, amely ha tudást nem is hozna, de enyhülést szerez a tudomány által.

A himlő, lépfene, orbáncz, diphteritis, tetanus, pestis elleni védekezés még csak egy sorozatát jelenti azon eredményeknek, amelyeket elérni sikerült a vér ellenállóságát tétele által. S ezen sorozat folyton bővül azon észleletek által, a melyeket a laboratorium csendes, foytonos munkája eredményeként a tudósok közölnek velünk. Vagyis régen

elhagyott humoral pathologia egy keskeny ösvényre léptünk újra, nem ugyan a régi nyomon, mert az bemohosodott és a mai ismeretek egészen más perspectivában tüntetik fel a kórta ezen csak ájabban felkarolt ágazatának jövőjét. Mindazonáltal, ha ezen tudományok legújabb vívmányairól referálunk, a rezignálás hangján emlékezhetünk meg az ókori bölcs szavairól: »nincs semmi új a nap alatt!«

Brummel Gyula.

Dr. Scharpin angol orvos azt bizonyítja, hogy az utóbbi években oly általánosan fellépő gyomorbetegségek, bélbetegségek legnagyobb részének a divatos zománccos vasedények az okai, mert a zománccsól apró szilánkok az ételbe jutva, gyakran kerülnek a bélsőbe s ott a bél nyálkahártyájában fennakadva izgatásuk által többé-kevésbé súlyos emésztési zavarokat idéznek elő. És ha a vak bélbe jutnak, igen könnyen okoznak halált is.

A fedélpapír-lemezek tartósságát lehet növelni, ha a kátrányhoz felerész oltott meszet keverünk s a felszegezett papírlémezt ezela keverékkel kenjük be. Ily módon a levonat szagtalan, nagy nyári melegben sem olvad meg, a kátrány fekete színe is világosodik s a fedél nem nyel el annyi napfényt, úgy, hogy alatta a levegő nem lesz oly tikkasztó, mintha tiszta kátrányt használnánk.

Ha a gyümölcsbor zavaros marad, oka rendszeren az, hogy gyümölcstörödék maradt benne vagy, hogy az erjedés nagyony alacsony hőmérséknel folyt le — De a főforrás, első forrás alatt bekövetkezett hirtelen, vagy hőmérsék változások is lehetnek okai. Hogy segítsünk a bajon $\frac{1}{2}$ —1 kgr. cukrot kell hektóliterjéhez adni. A mustot 12° R-re kell felmelegíteni s ugy oldani benne a mustot. A pincze hőmérséke szintén lehetőleg 12° R-ön tartandó a második forrás alatt. A lefejtésnek azonnal meg kell történni, mihelyt a bor megtisztult.

A gyümölcsfák kérgének lekaparásánál ügyelni kell arra, hogy sebet ne ejtsünk, ha mégis megsebződött a fa, akkor fakátránnyal vagy faviasszal azonnal be kell kenni a sebet, mert ellenkező esetben könnyen rothadásba indul, (rákot, fenét kap). A bemeszélésre használt mészsoldatban kellő lúg legyen, hogy minden repedés befolyhasson.

A luczerna és vörös here gyökér penésze (Rhizoctonia violacea Tull) ha nem is gyakori, de veszélyes voltánál fogva, mert a növényeket gyökerükön támadja meg s a föld alatt terjed tova, sok kárt okozhat, a hol nem veszik figyelembe. A megtámadott növények helyei felásandók, a betegnövényeket el kell égetni s helyükre Esparzettet vetni, a mely sokkal jobban ellene áll a penész támadásának. Azt is tapasztalták, hogy a burgonyára átment. A myceliuma ibolyaszínű fonadék. (Prakt. Wegw.)

A zöldség-magvak mily soká tartják csiraképességüket? Minden esetre az idő, melyben fejlődnek az anyapeldányok, a csiraképességükre nagy befolyással vannak, mert ha a magvak jó időben teljesen kifejlődve értek meg az anyatövön, mindenesetre a megért magvak tartósabbak. Ehez járul a helyiség is, a hol a magvak tartatnak, melynek szellősnek és száraznak kell lenni. Mig ellenben, ha a nyár nedves, hűvös, esős, akkor a nyert magvak csiraképességéhez kevés reményt lehet fűzni.

Legjobb csira-próba az, ha késő nyáron a mag megszedése után ládikákba magvakat vetünk s ha mérsékelt helyen nedvesen tartva kikelnek, telelőre elrakhatjuk, mig ha ki nem kelnének, el kell hányni.

Azonban a zöldség-magvak közül a bab, répa, paszternák egy évig, foghagyma, sóska, fekete gyökér, veres hagyma két évig; bab, borsó, kömény, tök, tengeri kel, porré, spárga, fehér répa, czékor gyökér hagyma három évig; cikória, fejes saláta, murek répa, petrezselyem, retek, spenót 4—5 évig; ugorka, kel-fajok, tök, murek répa, petrezselyemj retek, nyári endívia, spenót 6—7 évig; dinnye, ugorka, zeller 10 évig is eltartatnak.

Sikerer hagymatermelés. A hagyma erőteljes, 2—3 évvel előbb trágyázott talajt igényel. Frissen trágyázott föld azért nem felel meg, mert ilyenben mindenféle káros rovar támadja meg a hagymát. Mély művelést nem igényel. Ha a föld sovány s káros rovarok nem jelentkeznek, abban az esetben a baromfi-trágya nagyon szép eredményt biztosít.

Mész alkalmazása mézgefolyás ellen. Utóbbi időben gyakran halljuk a gyakorlati emberektől a méz előnyös voltát emlegetni a csontár gyümölcsök mézgefolyása ellen. Itt a méz nem mint tulajdonképeni trágya szerepel, hanem, mint talajjavító, mely annak vegyi és fizikai tulajdonságait megváltoztatja, megjavítja. A méz ugyanis a talajt lazábbá, melegebbé, termékenyebbé teszi, előmozdítja a szerves anyagok bomlását, valamint a nitrifikációt is, gyorsítja az ásványi alkatrészek elmállását és meggátolja a vasélecs képződést.

A méz legjobban hat, ha már télen kihordatott. Legjobb a meszet frissen a talajba kebelezni. — A marómész legmegfelelőbb.

Átlagban, szelid talaj mellett 160—250 kgr., erőteljes agyagtalajban 250—300 kgr., nehéz agyagtalajban 310—380 kgr. méz szükséges holdanként.

A gyümölcsfák trágyázása télen. Dr. Wagner tanár szerint: novemberben vagy december elején egy 50% chlorkalium és 20%-os superfosfát keverék hintendő ki a gyümölcsfák tövével oly nagy területen, mint a mennyire a fa koronája oldalt terjeszkedik s azután istállótrágyával együtt alá ásandó. — Február hóban chilisalétrom szórandó ki az előbbi módon, de ez nem ásandó alá, mert a nedvesség ugy is leszállítja a gyökerekhez. A chilisalétromból a fenti trágyakeverékhez adunk 1 kilogrammra félkilogrammot. Nagyobb gula vagy spalierfáknál adunk a fenti keverékből 250 grammot, a chilisalétromból 150 grammot egy-egy fának. Egy nagyobb kordonfának a keverékből 60 grammot, chiliből 40 grammot. A diszfák és cserjék szinte ily módon trágyázhatók és pedig nagy előnnyel.

Ha a fák igen buja növekedést mutatnak, a chilisalétrom elmaradhat, ellenkező esetben az is igen szükséges.

IRODALMI SZEMLE.

Hazai lapokból.

A „Gazdasági Lapok“ nov. 19. számában az amerikai arankáról olvassuk, hogy az Franciaországban rohamosan terjed s különösen Provence tartományban okoz sok kárt. Az amerikai aranka abban különbözik a mi enktől és annyiban veszélyesebb, hogy magja sokkal nagyobb és e miatt alig választható külön a luczerna és lóhere magjától. Egyetértünk czikkiróval abban, hogy a francia vetőmag igénybevételelől mi is óvjuk gazdátársainkat!

Ugyane számban N. a „Ruller“-féle aluminiun állatbélgyegek (jelzők) mutatja be írásban és képből. A jelző morvatalálmány (ésszabadalom) és két az állat fülén át összekötött — kerek lapból, lemezből áll, melyek egyikére a törzskönyvi szám, vagy a tulajdonos monogramma vésethető. Egy jelző „fülbevaló“ csak egyszer használható s az ára 100 darabonként: 15—16 frt 80 kr. Elég drága! Az állati testen nem okoz sebeket az aluminiun, igaz s ez előnye, ám a gazda zsebet fölöttébb megoperálja!

„Mennyi jég kell a tejjgazdasághoz“ E kérdésre N. D. — egy gyakorlati példa után — a következő feleletet adja: Egy 100 drból álló tehénészet, napi átlagos 700 liter (persze csak „hochprima“ tehének adnak ennyi tejet!) tejprodukczió mellett, évi 1800 q. jeget igényel.

„Valami a magyar tyukról“ című cikkében Rösler Károly arra a konkluzióra jut, hogy a magyar tyukból kell és lehet azt a baromfi-fajtát gondos kiválasztás útján megteremteni, mely a hazai viszonyok között haszonnal tenyészthető! Ime, lassan-lassan rájövünk állattenyésztésünk minden ágánál arra, hogy a hazai fajták fejlesztése előbbre való a külföldi importnál!

A „Magyar Gazdák Lapja“ nov. 18. számában „A rétek trágyázása“ című cikkelyben — többek közt — azt állítja valaki, hogy a Thomas-salakkal és kainittal való trágyázás után a réteken „a rossz minőségű növények kipusztultak s helyibök pillangós réti növényeink léptek.“ Mindenesetre igen ügyes raklám ez a Thomas-salakkal és kainittal, mely hathatós műtrágyaszereket — ugy lát-szik — a gyárosok már jóféle takarmány-magvakkal telítse hozzák forgalomba!.

A „Köztelek“ nov. 22. számában # jel aláírással egy cikket találunk, mely a gyümölcsfák bemeszelésének jelentőségét a következőkben tárja fel: A meszelés a fák tisztogatása közben és más módon okozott sebek gyógyulására — azokat a levegőtől elzárván — jótékony hatást gyakorol. A méz maró tulajdonsága folytán számos állati és növényi élősdit pusztít el a fa törzséről és ágairól. Fagykúrok ellen véd, mert mint takaró burok nehezíti a gyors lehűlést

és gyors felengedést. Hasznos óvszer a fák rákbetegsége ellen. Egy adott esetben pedig a bemeszelt törzsű és águ fák sokszorosán több termést adtak, mint azok, melyeknek csak törzsük volt bemeszelve, vagy egyáltalán anélkül hagyattak. — Mindenesetre érdekes tudnivalók ezek!

A „Kertészeti Lapok“ nov. számában Czappary Bertalan a nyulragások ellen a fának szalmával és tuskével való bekötését tartja legjobbnak. Mi még jobbnak tartjuk a nádat e célra, mely a fácska törzsével párhuzamosan egész kereken, közvetlen egymás mellé sűrűn rakandó és ráerősítendő.

A „Kert“ (Mauthner lapja) nov. 15. számában Z. Gy.-től praktikus utasításokat találunk a fák gyökereinek ültetéskor való megmetszésére vonatkozólag. A fák gyökerei lehetőleg kimélve metszendők s csakis éles késsel, vagy ollóval, mert a fánál ép ugy, mint az állatoknál, nehezebben gyógyulnak a zúzott sebek, mint a vágottak. A metszést lehetőleg a gyökérgöcshez közel kell eszközölni, mert abban van a legtöbb képesség a beforradásra és a gyökérhajításra.

A „Szőlészeti és Borászati Lap“ nov. 16. számában igen érdekesen írja meg Maurer „A törköly értéktelenedése“ cz. alatt a műbor-törvény szigorú alkalmazásának hatását. Mig ugyanis azelőtt a friss törköly q.-jáért néhol 3 frtot is fizettek s vonaton szállították állítólag törkölypálinka főzés céljára (voltaképen hamis bor készítésre), addig ma alig adnak a törköly q.-jáért 30—80 krt a kifőző vevők... Ügyes megfigyelés!

(—i)

Külföldi lapokból.

A tej előnyösebb értékesítése centrifugális üzemi útján. Mai nap a parasztagazdaság egyik létfeltétele a tej előnyös értékesítése. S ez különösen fontos azokra, kik a tejet nem tudják első kézből eladni, hanem a vajkészítésre kénytelenek átmenni. Ekkor aztán az a cél, hogy minél több és jobb minőségű vaj nyeressék a mi a rendes házi vajkészítési eljárással szemben a szeparátorokkal nem lehetséges, melyekkel jobb minőségű vajat kapunk. A régi eljárás szerint jó vajat csak ugy lehet nyerni, ha a legelső és alapfeltétele a vajkészítésnek, a legnagyobb tisztaság megvan tartva. Ime a két eljárás eredménye, melyet Otterbachban a tejjgazdasági tanfolyamon érték el. 63 alkalommal 3496.5 liter tejet fölőztek le. Ébből régi házi eljárásra esett 12 lefőlözésre 449 liter, 351 szeparátor-lefőlözésre 3047.5 liter. A szeparátor-lefőlözéssel átlag 100 liter tejből 4-13 kgr. a házi eljárásokkal 2-9 kgr. vajat nyertek. Szeparátorral dolgozva tehát egy kgr. vaj előállításához 24.2 liter, a házi eljárásokhoz 34.5 liter volt szükséges. 3.68% átlagos zsirtartalom mellett. — Ha az egész tejmennyiséget szeparátorral kezelték volna 144.4 kgr. vajat kaptak volna, a házi eljárással ellenben 101.4 kgrot. A szeparátoros eljárással tehát 43 kgr. vajtöbblet nyertett. A szeparátoros vaj ára átlag 1 frt 10 kr. kilónként, míg a közönséges vajé 80 kr. Tehát 144.4 kgr. theavaj ára = 158 frt 84 kr., mig ha ez a mennyiség közönséges vaj, csak 81 frt 12 kr. — Tehát a szeparátorral készített vaj ugyanazon súlymennyiségnél 77 frt 72 kr. több jövedelmet biztosít. Még abban az esetben is, ha a kétféle módon készült vaj árát egyenlőnek vesszük, a szeparátorral (mert több vajat produkálhatunk ugyanazon tejmennyiségből) dolgozva 34 frt 40 kr. többlet mutatkozik alkalommal. (Der Deutsche Landw. 99. No. 21.)

A burgonya Phioctonia betegsége főleg a késő fajoknál jelentkezik. A burgonya héján finom, sötétszínű gombafonalak jelennek meg, melyek itt-ott pörsenésszerű sklerotiumokat alkotnak. Rendszeren nagyon lazán ülnek a fonalak és sklerotiumok a burgonya felületén, de vasas helyeken behatolnak s ekkor a gombafonalak elvesztik sötét színüket s düsabb fejlődésnek indulva fejlesztik ki s ter-

jesztik el a burgonya varas-betegségét. (Biedermanns Centralbl. 99. No. 7.)

A szőlő gummi-betegsége s a „Gombose bacillaire. Ez utóbbi néven francia vizsgálok egy olyan szőlőbetegséget irtak le, melyet bakteriumok okoznak s eredménye a szőlő fájában fellépő gummi. Ráthay kimutatta, hogy gumminal telt edények minden megvizsgált fajnál előfordulnak úgy az egy, mint a több éves ágakban s a gyökerekben sem hiányzanak. Ez tehát nem beteges jelenség, hanem a metszések helyein az edények eldugulása gummi és thyllus képződés által történik. Hasonló elváltozás fejlődik ki az idős fáknál is a sebek alatt. Bacillusoknak ehhez a jelenséghez semmi köze, mint előidézőknek, hanem, mint Saprophyták a kedvező talajra rátelepednek utólag a sebekre is, épen ezért ajánlatos a metszési felületeket 5%-os vas-szulfát-oldattal bekenni, miáltal a sápkórt (chlorosis) ellensúlyozó vasadagot is nyújtjuk a szőlőnek. (Biedermanns Centralbl. 99. No. 5.)

Actinomyces pulmonaris. Erről az érdekes és nem kevésbé veszélyes gombaféle először, mely embert, állatot egyaránt megtámad, érdekes felolvasást tartott J. Reboul dr. — Először szarvasmarhánál észlelték. A száj volt megsérülve s a száj mirigyei kezdtek elhalni. Rendesen növényi és pedig gabona törmeléket találtak a sebbe ékelődve, mely a penészt a sebbe oltotta. A gennyben sok sárga spórát lehetett mindig találni. Később embereknél, gazdasági munkásoknál is észlelték hasonló nem egyszer halálos kimenetelű — esetet. Mesterségesen, növényi tápszeren, — még erősen savanyu közegben is — igen jól tenyészik. Gabonaszemeket, hervadó vagy elhalt növényi részeket évekig megtartja csirázó képességét. Az inficiálás ép oly veszélyes a gabonával való járásnál, mint a frissen vágott széna és szalmánál. Az állatokra átmenve az elődi bizonyos mértékben elfajul. Az inficiálás bekövetkezhetik egy gabonaszem, egy kalászszálla, egy fütörmelék által is, melyet gondatlanul rág az ember, vagy a szalmából, fűből készített fogpiszkálók által is. Ily módon az odvas fogba s a szájba, innét a tüdőbe plántálják át, vagy a bélcsőbe. Sőt az által is, ha a poros magtárakban dolgozóknak fűdetlen testi részein bőrsebek vannak. A növények kalásza, főleg a hordeum murinum legveszélyesebb terjesztője, mert a kalász tüskék gyorsan s nagy erővel hatolnak a bőrbe. Mivel e kifejlődött actinomyces betegség nehezen gyógyítható és sokszor halálos kimenetelű, mint azt Reboul gazdag tapasztalatai e téren bizonyítják, nagy fontosságu az óvatosság (prophylaxis) ellene. A gabona felszórásánál támadó por beszívása azért veszélyes, mert ekkor az actinomyces a tüdőt támadja meg s feltétlenül halálos kimenetelű. Ezért cséplést nem volna szabad zárt csürben végezni s a poros gabonával dolgozóknak száj- és orr-védőt kellene alkalmazni mindig munkaközben. A fűszál, gabonaszál stb. rágicsálása már Reoub esetében is okozott száj és nyaki actinomycesist. Reboul a következő óvintézkedéseket ajánlja ezen rendkívül veszélyes betegség ellen: Azok, kik növényi takarmány s gabona porának vannak munkaközben kitéve, gondosan és bőségesen mosakodjanak. A növényi részek által okozott még oly csekélynek látszó bőr sértést is fertőtleníteni kell. A szalmából készült fogpiszkálók s a szalma stb. szájbavétele stb. veszélyesek. A táplálék szolgálgó gabonát a sütőkemenczében erős forráságnak kell alávetni, vagy hosszabban forrázni. A takarmány, szalma felrázása, a cséplés ne történjék zárt helyen. Az ilyen munkát végzők porfogót használjanak szájuk s orruk előtt, s meleg vízzel jól mossák ki munká után szájukat s orrukat, ha ilyen növényi pornak voltak kitéve. Azokat a helyiségeket, a hol ilyen munkát végeznek, mindig vizes ruhával, vizes süprűvel kell kitakarítani, sohasem szárazon söpörni. (Journal d'Agriculture pratique. 99. No. 43) S

A gazdatiszti qualificatio Mint a *Wiener Landw. Zeitungban* olvassuk, illetékes körök azon munkálkodnak Ausztriában, hogy a gazdatiszti czimzésben bizonyos kötelező egyöntetűség létesíttessék a czélból, hogy lehetséges legyen a különbségtétel a tanult oklevelet szerzett gazdatiszt, más oldalról pedig az inasból lett gazdatisztok között. Nyomban a hazai viszonyok jutnak eszünkbe, a hol bizony sokféle vegyes készültégű egyén tekintélyesebbnél furcsább elnevezéseket hord. Igaz ugyan, hogy a czimzések egyöntetűségével még alig segítik a gazdatisztok anyagi helyzetét s egyelőre csak erkölcsi helyzetjavulásról lehet szó. E téren — úgy véljük — csakis a földművelésügyi miniszter esetleges rendelete lehet irányadó: a mikor a gazdatisztok czimzésénél első szempont az lenne, hogy ki végzett iskolákat s ki nem? Másodszorban pedig a kezelt birtoktestek nagysága szerint állapíttatnának meg kötelezőleg a diófánugráló czimzések. Azt hiszem, az Ausztriában felmerült eszméhez a magyar föld gazdái s kezelői is hozzájárulhatnának ezuttal!

r. — s. —

Könyvszemle.

Népies gazdasági füzetek. A népies téli gazdasági előadások alkalmával megengedte a földművelésügyi miniszter, hogy némely felolvasások, tartalmasabb előadások rövid kiadványban egyszerű formában kinyomattassanak s nyomban az előadások után a jelenlevő kisgazdák között széjjel is osztassanak, abból indulva ki, hogy: „a szó = hang, az írás az elmélet hasító barátja!”

S ha az egy két év óta, a fentemlített kezdeményezés révén megszületett *művek* 50 %-át nézem s elgondolom azok hivatását, eszembe jut a napi sajtót óvatosságra intő szózat: „a betű öl!”

Mert fenti engedelem s a paraszt előadásokat rendező megyei gazdasági egyletek s gazda-bizottságok lanyha kritikája nyomán a legtöbb előadó és felolvasó szükségét érezte annak, hogy a Parnass babérligeteiből egy-egy szerény ágacskaát szinte csipegessen s hogy az álmélkodó, sokszor érdeklődő atyafiak előtt elhangzott elmeszüleményeit türelmes papíron közömbös nyomdafestékekkel megörökítse.

Kijelentjük azt — mert tapasztaltuk, hogy a megjelenő füzetek 50%-a nem sokat ér! Ezt pedig minden hozzáértő elhiszi nekem, a ki tudja, hogy mily nehéz dolog a földművelés tudományt, még gyakorlati gazdasági tudományt is előszóval előadni, — *de hát még írni!*

Vannak a kik akként találják ki a tudományt, hogy a gazd. tudomány főbb tételeit egyszerűen egymáshoz sorakoztatva leírják, a hogy azokat Henschtől Kerpelyig s Balástól id. Sporzonig a tudós professzorok értékes kötetekben rendbe szedték. Az ilyen füzetek olvasóinak rettenetes ásitás, s a mesztergerenda tisztos porrétege a vége.

Jó a másik! Ah! a parasztnak népiesen kell írni. Az író megtekint a „Piros bugyeláris“-tól a „Náni“-ig egy pár népszinművet s hangulattal telve hozzáfog az íráshoz, kutyahamis dialogokban adván be a tudományt a szegény parasztnak, a mikor úgy beszélte a vénséges Sára nénit s a tenyeres-talpas Borcsát arról a thémáról, hogy „miként lesz a libából lud?”, hogy a szegény magyar boszankodva a csáti-bot után nyul. Sértve érzi magát, — hisz ő sohse szokott ilyen, az ostobaságig mókásan beszélni.

A népies tudományok katekizmus formájával s a rémmesével elegy trágya-elbeszélésre talán ezuttal csak czélzunk, de röviden azon hitemet jelentem ki, hogy a valójában böles ministeri eszme nem ilyen eredményeket akart elérni, de feltételezte, hogy a mai — elég jó népiszkolákat végzett — földműves bizonyára megérti a gyakorlati gazdasági tudományt, ha azt neki egyszerű, tiszta magyar

nyelven, menten minden idegen s műszótól — adják be.

A füzetek jó 50%-a ezt jól bizonyítja is! Ha már az egyleti titkár urak nem érnek reá ilyen népies füzeteket megbírálni, hát kérjék fel erre megyéjük diplomás és praktikus gazdáit, vagy a közelükben levő gazdasági iskolák *gazda-tanácsadó bizottságát*, — hadd legyen egy kis dolguk azoknak is!

Itt fekszik előttünk egy secessió czimlapu, 237 oldalú könyv, melyet *Kis Endre* intező irt: „Az okszerű gazdálkodás alapvonalairól.” Kezdetnek tárgyalja a növényi életet általában, majd a talajról s annak műveléséről beszél, azután a vetést, mindenféle gazd. növény termelését, általános állattenyésztést, különleges tenyésztéseket minden mellékfejezetekkel egyetemben s mindent — ismétlem — 237 oldalon!

S a mint ezen számot leirtam, leesett könyves állványomról a jó öreg „Stephens” (remélem az újabb tudós generáció is ismeri!) lefordultak Balás—Hensch, Kovácsy—Monostori s utóljára lezuhant az E. G. E. népies irodalmának 40. füzet! Szégyelték magukat!

Első sorban igen sajnálom, hogy a könyvecske a magyar nyelv zengzetességével nem sokat törődik! „földfeletti részei meg lesznek mozgatva!” (11. old.); „vesznek ugyan a növények más elemeket is fel, csak hogy azok *nemléteben* is képesek fejlődni,” (9. old.); „vizet nagy mennyiségűt *fel képes* venni!” (19. old.); „a homok laza összetételűek” (18. old.) talán homok talajok? Helyenként naiv is, így a *bevezetésben*: „az okszerű gazdaságnak ellentéte az okszerűtlen, a melyben minden *arégi szokás szerint az apáktól örökölt módon megy.* Az ilyen gazdálkodás fogalma sincs az újabb gazdálkodási mód-ról!” A könyv szerint (a bevezetésben) az ugaraz, hogy a gazdák „földjüknek 1/3 részét vetetlen hagyják”; (az talán csak *parlag?*) s káros kifejezésnek tartom, hogy: „ezen gazdálkodási mód (már mint az ugartartás) sajnos, de való, sok helyen még mai nap is előfordul hazánkban, pedig ez már idejét mult!” No! hát a többi közt jöjjön ide a szerző a háromszéki „szép mezőre”, jóra való gabonatermő földek, de elegendő tőke s munkaerő hiányában a 30—40 holdas gazdák legelővő parlagosítják földjeiket, akár csak Angliában! A (6. oldal) ma divó tápszer áthasonlítás is erőltetett át, de az összehasonlítás érthetetlen! A stílusok helyen nem népies, de pongyola: ezen fejlődési szakban elegendő tápszer legyen jelen! (7. old.); „a megtermékenyülés után a virág hervadni *kezd s kezd* fejlődni a mag.” Az meg nem népies, hogy „teriméjőkről” (6. old.) elemekről oxigen, hydrogen stb.-ről beszél. Egyáltalán minnek egy népies füzetben a növényélettani fejezet? „A szeleknek is kedvező hatásuk van a növények fejlődésére: a növény földfeletti részei meg lesznek *mozgatva*, ezáltal csak szívósabbá válnak!”

S ezután következik a gazdatudomány dióhéjban. Az első sorban (10. old.) nem bánja a könyv, ha a mély őszi szántás első sorban rögzös, de már 2-ik sorban óvatos, mert „az őszi szántás idején megtörténik, hogy a talaj nedves, akkor az ekével vékonyat, keskenyet kell szaggatni! Ugyanott az igen kötött agyagtalajt éretlen trágyával akarja hinteni. „A savanyu televény talajok csakis úgy lesznek alkalmasak, ha előbb meg szelidítettnek?” Hát ezt ki érti: a 21. old. „*csekenkivül* (igy!) előfordulnak még oly talajok, melyekben bizonyos alkatrészek oly nagy mennyiségben fordulnak elő, hogy azt teljesen megváltoztatják!” Itt a márgárra akar czélni!

Némely paraszt-szocialista még meg talál haragudni azon kijelentésért, hogy „a kézi eszközöket (munka) drágaságuknál fogva a mezőgazdaságban alkalmazni nem lehet!” Hát a sok kapás ember mit csináljon? A 24-ik oldalon megint egy pongyolaság! „*Ezeknek* kívül majd minden gépgyár készít ekéket, de ezek főbbnyire csak ezek utáztatái!” Oh! Ezekek! „A boronálás a talajt *elgyengíti*, (25. oldal);

ha a talaj megczerpesedett, úgy a kikelő, mint a már kikelt gabona boronálása czél-szerű! Vagy-vagy! A boronálást „a vetési sorokkal keresztbe kell végezni!” A mai gyakorlat sokszor épp ellenkezőleg cselekszik! De ha a borona „a növényeket kiszaggatja, úgy a sérülések helyén nem keletkeznek új hajtások. — Azt mindenki tudja, hogy a kender talajzsaroló növény, s mégis a könyv 121. oldala szerint: „erőteljes talajon a trágyázás sokáig nélkülözhető!” A repából 6—8 kgrót vet géppel holdanként, hát az a mennyiség tudományosan elég, de a gyakorlatban 12 14, sőt 16 kgrót is vetnek, pl. a cukorrépából. Oh! ormányos bogár, magyarázd meg, hogy miért?

Lesajnálom Somogyországot a legrégebb „kis tükörrel”, mondván:

Somogyban körtét, almát eleget ehetsz,
De a tudományból csak keveset vehetsz!

mert ezen írott tudomány Somogy megye téli előadásain cselekedtetted ellá „művet” Kassán Vitéz adta ki. A munka végén bevallódik, hogy annak megírásánál Balás, Heusch, Crajlík István s Hauer Géza iratai használtattak fel. Említett urak figyelmét — esetleges óvás szempontjából — felhívjuk! A könyv ára nincs kitéve — valószínűleg kilószám fog értékesülni! Az író czímzése, hogy: „V földm. Isk. S. tan. Urad. Intéző” tulságos szerénységgel kurtított meg! Hát egy különben jóra való praktikus gazdának muszáj volt ezt az írást elkövetni?!

2 A szatmármegyei gazd. egyesület is lenyomtatta egy 162. oldalos füzetben múlt évi gazdasági előadásait! Szó van benne a gyümölcsészetről, a baromfi telelésről, szőlőtelepítés, talajoltás, buzavágás idejéről, talajmunkáról, ugarról s szabadgazdálkodásról, (!) gyümölcsfa-telepítésről, állattenyésztésről, takarmányozásról, méhészetéről, műtrágyázásról, tejszövetkezetéről. Konstatáljuk, hogy valamennyi csak tudományos hangon (kifejezésekkel, műszavakkal) van írva — a nép feszélyezve fogja olvasni! De nem érdekli a földművest az sem, hogy valaki (25. old.) felsorolja, hogy: a baromfiakat könnyebb megértés szempontjából felosztjuk tyukfélre s vízi szárnyasokra! s így tovább.

A talajoltásról is íródott egy cikk, 12 oldalon, még pedig lehetőleg ugyancsak tudományos hangon. Hát ez a téma talán még sem való népies előadásokra! A buza levágásának idejéről is egy pár oldal tele van vegyi tételek leírásával. A talaj munkálása fejezetnél az előadó felsorol 8-féle talajnemet. Azt hisszük kevésbé zavarja a hallgatót az, ha a saját talajáról hall okos dolgokat.

Úgyes dolgokat írt Abonyi Károly szaktanár: „az állattenyésztés irányelveiről!” Csak egy némely bombaszt teszi legendássá az értekezést s végül is az örökös korholás is unalmassá válik! Nem szabad a szegény földművest nagyon szegénynek, az intelligens embert pedig boldognak jellemezni: mert az összehasonlítástól a föld népe keserűbbé válik. Végül a füzet átlapozásánál még az jutott eszünkbe, nem-e jobb lett volna minden értekezést külön füzetbe lenyomatni? Mert hisz egyiket ez, másikat amaz érdekli!

(Folyt. köv.)

Borona.

A selyemtenyésztés Japánban. (Irta Bolle János. 47 ábrával ára 1 frt 20 kr., vidékre bérmentes küldéssel 1 frt 30 kr. Révai Leó udvari könyvkereskedő bizománya) — Japán az utolsó időben oly óriási előmenetelt tett a selyemtenyésztés terén, hogy az ottan elért fényes eredmény a mi kormányunk figyelmét is felkeltette. Hazánk selyemtenyésztésének fellendítésére okvetlen szükségesnek és feltette hasznosnak mutatkozott, hogy a japáni tudományos vívmányok gyakorlati alkalmazását a mi viszonyainkhoz mérten megismertesse és azt hazánkban is meghonosítsa. Szerző a fenti műben a miniszteri segélyezéssel tett tanulmányutjáról számol be és megismerteti az olvasóval mindazt, a mit a japáni selyemtenyésztés központokban egy egész selyemtenyésztési campagne alatt tapasztalt

— Uj könyv. A földmívelésügyi miniszterium kiadásában megjelent Károly Rezső gazd. tanár „Rét- és legelőműveléstan” (ára csak egy korona). — Ismertető szemlénkben később bővebben is foglalkozunk ezen munkával.

EGYLETI ÉLET.

Meghívó. Az „Erdélyi Gazdasági Egylet” igazgató-választmánya 1899. évi november hó 29-én (szerdán) d. u. 1/2 órákor rendes ülést tart, melyre a tagokat tisztelettel meghívja

Az elnökség

Tárgysorozat:

1. Múlt X/30-iki ülés jegyzőkönyvének felolvasása.
2. Jelentés a pénztár október havi forgalmáról.
3. Jelentés a gyakornoki állás betöltéséről.
4. Gazd. tanintézeti ösztöndíjak megszavazása.
5. Ülés napjáig beérkező tárgyak.
6. Indítványok.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Gazdasági szakirodalmi pályázat.

Az „Erdélyi Gazda” szerkesztősége — a gazdasági szakirodalom fejlesztése czéljából — a következő pályadíjakat tűzi ki:

1. Gyakorlati irányú és tárgyú cikkekre, melyeknek tárgya a mező- és kertgazdaság, gyümölcsészet, állattenyésztés, baromfitenyésztés, méhészet, vagy bármely más gazdasági ágból szabadon és tetszés szerint választható:

1. díj: 10 drb 10 koronás arany,
2. díj: 5 drb 10 koronás arany.

2. Gazdaságok és uradalmak ismertetésére (terület, fekvés, talaj, kezelési és gazdálkodási rendszer, állattenyésztési irány, takarmányozás, trágyázás, termés eredmények, értékesítés, tisztajövedelem stb.):

1. díj: 10 drb 10 koronás arany,
2. díj: 5 drb 10 koronás arany.

3. Trágyázási, trágyakezelési és műtrágyázási eljárások és kísérletek leírására, különös tekintettel az istállótrágyára és a szuperfoszfátra:

1. díj: 10 drb 10 koronás arany,
2. díj: 5 drb 10 koronás arany.

4. Mezőgazdasági termények (bármely termelési ág) értékesítéséről irandó gyakorlatias cikkekre:

1. díj: 10 drb 10 koronás arany,
2. díj: 5 drb 10 koronás arany.

Pályázati feltételek.

A pályaművek beküldésének határideje az 1. és 4. alattiakra: mostantól kezdve 1900. év szeptember hó végéig; a 2. és 3. alattiakra: 1900. február hó végéig.

Terjedelem az 1., 3. és 4. alattiaknál rendes ív írópapírnagyságban írott 2 oldaltól legfennebb 15 oldalig, a 2. alattiaknál: 5 oldaltól 25-ig mehet.

A beküldő neve a cikk alá odaírható vagy — tetszés szerint — álnév és jellegű levélke is használható. Mindenesetre kijelentendő azonban a kísérő levélben hogy a mű pályamunka.

Minden közölhető munka a lapban ki fog adatni.

A birálatot az Erdélyi Gazdának erre külön felkérendő 50 legrégebb előfizetője fogja annak idején — a nekik küldendő kérdőpontok útján — szavazattöbbséggel megejteni.

A kitűzött első díjak, a 2. alattiak kivételével, csak abszolút becsü munkálatok beküldőinek adatnak ki. A második díjak — legalább öt közölhető pályamunka beérkezése esetén — a viszonylag legértékesebb mű írójának is kiadatnak. A 2. alattiak közül, ha legalább öt mű közölhető leend — az első díj a viszonylag legjobbnak is ki fog adatni.

A szerkesztőség a közölt és arra érdemes pályaművekért a szabály és kulcs szerinti írói tiszteletdíjat külön kiutalja.

Kolozsvárt, 1899. november hó 5-én.

Az „Erdélyi Gazda”
Szerkesztősége.

Tenyészállat-díjazás Kolozsvárt.

A kolozsvári gazdák törzskönyvelt teheneinek első bemutatója és díjazása f. hó 23-án tartatott meg az állatvásárterén. Bemutatott 53 tehén és 28 borju. A borjak nagyobb része már a törzskönyvelés után született és törzskönyvelt bikától származott. Volt azonban néhány 1 1/2 éves kiválóan szép bikaborju is az anyjával együtt kiállítva.

A gazdák előzetes értekezletén a bíráló bizottság elnöki tisztére Lészai Ferencz birtokos, a bizottság tagjaiul pedig Tulogdy Sámuel, dr. Szentkirályi Ákos, Reich Albert, Kondász Ferencz, Pál György, Hatházi József, Katona András, Bangur János, Adorján György és Jakab László kérték fel. A kitűzött díjak a földmívelésügyi miniszterium által adományozott 200 koronából teltek ki, melyhez dr. Szentkirályi Ákos is adományozott 10 koronát.

Ehhez képest kitézetett egy 40-, egy 35-, egy 30-, egy 25-, egy 20-, két 15- és három 10 koronás díj.

A bemutatott állatok a hosszas őszi munka — szénabehordás és szántás — folytán a szokottnál gyengébb kondícióban voltak, de azért a vásártér korlátja mellé egy sorba kötve kellemes benyomást keltenek. A többnyire szép, correct alakulása és jellegzetes állatok között néhány gyengébb tehén is volt, de hogy a tiszta fajtájú gyengébb tehének után is lehet jó bikákat nevelni, néhány bemutatott példából erről is meggyőződünk.

A bíráló bizottság nem poentirozott, hanem először általános szemlét tartott a nagy számban megjelent helybeli és vidéki (hetivásár levén, sok vidéki parasztgazda is volt) paraszt gazdák, valamint a monostori gazdasági tanintézet harmadéves hallgatóinak jelenlétében. Ez a szemle, melyen nyílt, magyarázó és oktató módon történt a birálat, nagyon jó hatással volt a jelenvolt érdeklődőkre, különösen pedig a tanintézet hallgatóira, kik példás buzgalommal követték és hallgatták a bizottságot. Ez a pár óra, mely alatt a bemutatott állatok közül 17 tulajdonosnak 19 tehene lett kiválasztva, mint olyan, mely a díjazásra érdemes, valóban tanulságos időtöltés volt.

Az így kiválasztott 19 tehén azután külön egy sorba állítottatott és újra kezdődött a birálat, hogy a rendelkezésre álló 10 díj melyeknek adassék.

Ez a második birálat és az 1—2—3-ik stb. díjak odaitélése szintén igénybe vett, egy órát, mely alatt ismétlődtek a tanulságos összehasonlítások és magyarázatok. Ez is nyíltan, a jelenlevők okulására és teljes megelégedésére végeztetett.

Az első díjat Zágoni Szabó Sándor 23 törzsk. számu tehene, a másodikat Mezei János 95. törzsk. sz. tehene, a harmadikat Ki-

lin József 14. törzsk. sz. tehene, a negyediket Szabó József 11. tk. sz. tehene, az ötödiket Szilágyi György 1. tk. sz. tehene, a hatodikat Pál János 63. tk. sz. tehene, a hetediket Gombos Mihály 59. tk. sz. tehene, a 8. 9. és 10-et pedig a Kilin Boldizsár, Gombos Mihály és Baga János tkönyvelt tehenei nyerték el.

A díjakat a bizottság azonnal kiadta.

A bemutató általában nagyon jól sikerült és kívánatos, hogy évenként ismétlődjen, mert a kisgazdák érdeklődését és haladását, különösen pedig szakértelmét az ilyen szűkebb körben tartott nyilvános bírálatok és összehasonlítások útján lehet legbiztosabban gyarapítani. (—)

— **Az állatforgalom korlátozása.** Az alsó-ausztriai helytartóság november 10-ikén kelt hirdetménye szerint a sertésvésznek Alsó-Ausztriában való nagyobb méretű elterjedése miatt és e betegség további széthurcolásának megakadályozása céljából a sertésvészszel szintén fertőzött Magyar- és Horvát-Szlavonországok egész területéről származó gazdasági és tenyészsertéseknek Alsó-Ausztriában való forgalmát olyan módon korlátozta, hogy a magyar- és horvátszlavonországi gazdasági és tenyészsertések Alsó-Ausztriában kereskedelmi forgalomba nem jöhetnek.

— **Szüreti eredmények.** Már a késő nyár folyamán mindjobban látható volt, hogy a szőlősgazdák az idei szüreti eredménnyel kevésbé lesznek megelégedve, mint tavaly. A lisztharmat és peronoszpora, de még sok más csapás is érte a szőlőket. Általában konstatalhatjuk, hogy Magyarországon az idén, szemben a múlt évvel, kevesebb bor termett; valószínű, hogy a különbség legalább 15–20% sőt néhol ennél jóval több. Tagadhatatlan ugyan az is, hogy egyes helyeken az eredmény a múlt évi termést is fölühaladta; de hallhatunk olyan híreket is egy-egy kisebb területről, hogy oly sok bor termett, hogy a meglevő hordókészleteket, a régieket is valamennyit föl lehetett használni. A végeredmény mindenestre hiányt mutat fel és aligha csalódunk, ha a termést 15–20%-kal kissébre tesszük, ami megfelel 5–6 hektoliter átlagos termésnek, vagyis mintegy 1.50–1.70 millió hektoliternek az egész országban. A bormust kvalitása ellen is mérülnek fel panaszok; ez azonban leginkább csak azokra a vidékekre vonatkozik, a hol a szőlőket a lisztharmat és peronoszpora nagyon megkárosította. Ezekre a vidékeken a borok savanykásak és gyengék, másutt azonban tűrhetőek és jók. Az árak azonban még mindig alacsonyok.

— **Amerikai alma Európában.** Amerika 1899 évi almatermelésének kivitele kedvező kilátások mellett megkezdődött és az almának hajón való elszállítása már élnék folyik. Az amerikai alma az európai piacokon mindinkább kezd tért hódítani és főleg az angol piacokon fizetett árak kedvezők és kecsgezők. Az angol piacokon csak az érett és szép színű alma örvend élnék keresletnek, míg a zöld áru csak mérsékelt áron értékesíthető.

— **Magyar munkástörvények a külföldön.** Darányi szociális politikájának sikereit nem csak a magyar közvélemény méltányolja, hanem fölisméri a külföld is, a hol a magyar agrár-szociális mozgalmak annak idején feltűnést keltettek. A mint értesülünk, két külföldi állam kormánya fölkererte a minisztert, hogy ismertesse meg velük a munkás törvényeket és az erre vonatkozó rendeleti intézkedéseket, a népkönyvtárak, téli fölolvasások, munkásjutalmazások, a közügyi munkás-segítéalapok ügyét.

— **Szüret a Hegyalján.** Tokaj bortermő vidékének a népe azelőtt valóságos ünnepléssel szüretelt. Hogyan-völgymulattak, a vidámság majd felverte a vidéket s akkor volt is oka a jókedvnek. Most már egyhangú és szürke a hegyaljai szüret. A filoxera pusztítását a szorgalmas, derék nép valahogyan kipótolta, új szőlővesszőket ültettek mindenfelé s nem

is az amerikai fajból, hanem jó fajta magyar vesszőt, hogy megmaradjon a tokaji bor ize és zamata. A terméssel azonban nincsen szerencséje a szőlős gazdának. Az idén, mint Sátoralja-Ujhelyről jelentik, nagyon rossz a termés, sok helyen még félannyi szőlőt sem szüreteltek, mint tavaly. Gálszécsen két rövid nap alatt vége lett a szüretnek. Nem egy gazdának, a kinek tavaly huszonöt-harminc hordó bora volt, most négy vagy öt hordó bor az egész termése. A bor ára is csekély. Azelőtt sok volt a bor és drága. Most harmincz krajczárjával is alig tudják eladni a bort. Ezért aztán nem csoda, ha most szomorú a szüret a Hegyalján.

— **Inség a felvidéken.** Ugocsa-vármegye közgyűlése nemrég megbizta az alispánt, hogy a népet fenyegető inség megakadályozása végett tegyen részletes jelentést a gazdasági helyzetről. Becsky Emil alispán a közigazgatási bizottság november 11-iki ülésén terjesztette elő jelentését. Az alispán a szolgabíróktól beszerzett adatokat mutatta be első sorban. A tiszáninneri járás főszolgabírája például előadta, hogy harminczöt hold tengeriföldön az egész évi termés értéke mindössze két forint. Az Ujhelyi-féle tengeriföldön, a melyért ezer forint bért fizettek, összesen 30 métermázsa tengeri termett. Nagy-Rákócson olyan rossz a termés, hogy a görög-katolikus egyház nem is hordatta be a termését, hanem árverésen eladatta 14 forintért, pedig még tavaly száz métermázsa tengerit adott a földje. — Magyar Komjátón sem szedették le a tengerit, pedig ez a falu éppen a kukoriczjáról híres. — A nép itt zabkenyeret eszik s a kukoriczát már vadócczal keverve őrlik. — Alsó-Karaszlón máskor négyezer métermázsa, az idén négyszáz métermázsa tengeri volt a termés. Hasonló viszonyok vannak Veresmart, Felső-Sárad, Ölyvös, Nagy- és Kis-Csongva, Ilonok-Ujfalú és több más községben, a hol a nép máris nagy nyomorban van. A bizottság Perényi Zsigmond báró indítványára mindezek előtt azt határozta, hogy a pénzügyminisztert az adóvégrehajtások azonnal való beszüntetésére kéri. Ezenkívül a belügyminiszterhez és a kereskedelmi miniszterhez újból fölliratot intéz az ugocsa inségesek segítésére.

KÖZGAZDASÁG, ÜZLET, FORGALOM.

1899. nov. 16.

I. **Időjárás.** A magas nyomás újra tulsulyra végződött a délkeletre elvonuló depresszió ellenében s az időjárás is ennek hatása alatt áll. Lecsapódások csakis a peppresszió útja mentén, Európa északkeleti felében voltak, többnyire kisebb mennyiségben. A hőmérséklet csekély súlyedésű kívül viszonylagos eloszlásában változást ma sem mutat.

Hazánkban az idő az ország északi és északkeleti széleit kivéve, mindenütt száraz és jobbra derült volt; a hőmérséklet nyugaton egy kissé emelkedett, míg az ország keleti felében ma reggel még mindenütt fagy.

Jóslat: Többnyire derült és száraz idő várható, mérsékelt fagyokkal.

Hőmérséklet: O-Gyalla 1.8, Budapest 3.3, Zágráb 0.1, Szeged 3.5, Kolozsvár 1.0, Bécs 5.4, Róma 4.0, Páris 4.5, Berlin 5.6, Szentpétervár —6.8, Konstantinápoly 7.4.

Tőzsdék.

Budapesti gabonatőzsdé.

I. Készárúüzlet.

1899. nov. 23.

Kész áruban az irányzat tartott volt. Elkelt 10.000 mm. buza változatlan áron.

A hivatalos árjegyzés a következő.

Buza 76 kilós 100 kgrja	frt	7 65—8 20
rozs új elsőrendű	"	6 25—6 35
" " másodikrendű	"	6 10—6 20
árpa takarmány	"	5 90—6 10
" " égetni való	"	5 65—5 75
" " sörfőzésre való	"	6 40—6 60
zab	"	5 35—5 45
tengeri ó-hársági	"	5 20—5 50
" másnemű	"	5 30—5 40
repeze új káposzta	"	11 60—12 10
Köles új	"	5 30—5 60

II. Határidő-üzlet.

1899. nov. 23.

III. **Kötések.** Az üzlet folyamán a következő kötések történtek:

Buza 1900 ápr.-ra	8.—, 8-01, 8-02, 8-03.
1900 okt.-re	8-07, 8-08, 8-09.
Rozs áprilisra	6-50, 6-49, 6-51.
Zab áprilisra	5-06, 5-07.
Tengeri májusra	4-92, 4-93, 4-94, 4-95.
Repeze aug.-ra	11-80, 11-90.

IV. Délutáni határidő-üzlet.

4 és 1/2 órakor a következők voltak a záró árfo-lyamok:

Buza 1900 ápr.-ra	8-03—8-04.
1900 szept.-re	8-13—8-14.
Rozs áprilisra	6-52—6-53.
Zab áprilisra	5-09—5-10.
Tengeri májusra	4-94—4-95.
Repeze aug.-ra	11-80—11-90.

Budapesti értéktőzsdé.

d. u. 4 órai zárlatkor maradt:

Osztrák hitelrészvény	371.—
Magyar hitelrészvény	374.20
Magyar leszámítoló bank	252.50

Kolozsvári piac

A csütörtöki (november 23-iki) **hetivásáron** a következő árakat jegyeztük föl.

Buza métermázsként	frt	6—7—
Rozs	"	4 80—5 20
Kukoricza	"	4 50—5 —
Zab	"	3 60—4 —
Széna q-ként	"	2 50—2 80
Zsupszalma	"	1 80.
Fa nsztatott	"	frt 2 50—0 —
" nem "	"	frt 3 ——0 —
Marhahns kilogrammja	48 kr	
Burgonya hektoliterje	frt	2 75—0 —

NYILT-TÉR.

Elsőrangú hazai gyártmány.

GÖZCÉPLŐK

Pontos cím:

Első Magyar Gazdasági Gépgyár

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli **gazdasági gépgyára,** mely a gazdálkodáshoz szükséges **összes gazdasági gépeket gyártja.**

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakszavú kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni. (209.)

Részletes árjegyzékkel és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szeceksavagók

Marzsolók

LAPFELÜGYELŐ BIZOTTSÁG: Az irodalmi szakosztály elnöke: Br. BÁNFY ERNŐ, alelnök: SZABÓ SÁMUEL, tagok: Br. FEILITZSCH ARTHUR, Dr. GIDÓFALVY ISTVÁN, GYÁRFÁS BENEDEK, KUSZKÓ ISTVÁN, LÉSZAI FERENCZ, BÁRÓ MANNSBERG SÁNDOR, TUBA LAJOS, TURCSÁNYI GYULA.

Felőlős szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

Társzerkesztő:

JAKAB LÁSZLÓ.

AZ ERDELYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA.

HIRDETÉSEK.

GAÁL és MOLNÁR

legnagyobb butor-raktára

KOLOZSVÁRT, Unio-utcza 8-10. sz.

Saját műhelyünkben és felügyeletünk alatt szakszerűen készült

ASZTALOS és KÁRPITOS BUTORAINKAT

a legszolidabb árakban, az érdeklő közönség becses figyelmébe ajánljuk.

(164.)

Gaál és Molnár.

„Erdélyi Gazdasági Egylet” könyvkiadó-vállalatában megjelent füzetek jegyzéke és ára:

1. Réti János, „A trágyáról, a trágyázásról és a trágyakezelésről szükséges tudnivalók III-ik kiadás 30 kr. 2. Gáspár József, „A kaszálók és legelők ápolása.” III-ik kiadás 25 kr. 3. Virág Elek, „A sertéshizlalásról.” III-ik kiadás 25 kr. 4. Jormay Béla, „A borjúk fölneveléséről” III-ik kiadás 25 kr. 5. Herényi Gothárd Sándor, „A takarmányrépa.” III kiadás 25 kr. 6. Hauer Géza, „Afejőstéhnéről.” III. kiadás 30 kr. 7. Hensch Árpád, „A szántás-vetésről” III kiadás 25 kr. 8. Jakab László, „Útmutató a ragadós állati betegségek elleni védekezésben.” III. kiadás 25 kr. 9. Domokos Kálmán, „Az építkező gazda.” III. kiadás 50 kr. 10. Ruisz Gyula, „A kukorica műveléséről.” III. kiadás 25 kr. 11. Dr. Szaniszló Albert, „A gazdát érdeklő káros és hasznos állatokról” III. kiadás 25 kr. 12. Ritter Gusztáv, „A házi kert.” III. kiadás 40 kr. 13. Gáspár József, „Baromfi-

tenyésztés.” III. kiadás 35 kr. 14. Cserháti Sándor, „A csalamádé termesztése, bevermelése és etetése” III. kiadás 25 kr. 15. Csájlík István, „Csikónevelés.” III. kiadás 25 kr. 16. K. Vörös Sándor, „A dohánytermesztéséről” 35 kr. 17. Ásványi Lajos, „A vörös lóher termesztéséről.” 35 kr. 18. Ritter Gusztáv. „Gyümölcsértékesítés.” II. kiadás 35 kr. 19. Herényi Gothárd Sándor, „A nyers takarmányok eltevése, különös tekintettel a zombolyai kazarra” II. kiadás 25 kr. 20. K. Vörös Sándor, „A gazdaságok berendezéséről.” II kiadás 45 kr. 21. Marc Ferencz, „A kosárfűz termelése” 25 kr. 22. Kovácsy Béla, „Házi állataink takarmányozása” 50 kr. 23. Grasseli Miklós, „A len- és kender termeléséről és áztatásáról” 24 kr. 24. L'Huillier István. „Konyhakerti magvak termelése” 50 kr. 25. Réti János. „A komlótermeléséről” 25 kr. 26. Gáspár József, „A méhtenyésztéséről” 30 kr. 27. Páter Béla, „A gabonafélék, a búgonya és a szőlő legfontosabb gombabetegségei” 50 kr. 28. Nemes István, „Talajjavítás lecsapolással” 50 kr. 29.

Réti János, „A legjobb takarmányfüvekről” 25 kr. 30. Nemes István, „Az öntözés” 50 kr. 31. Jakab László, „Hajnos tudnivalók az állati szülészet köréből” 50 kr. 32. Szűts Mihály, „A jégkár ellen való biztosítás és a károk becslése” 50 kr. 33. K. Vörös Sándor, „Gazda számvitele” 40 kr. 34. Páter Béla, „A haltenyésztésről” 30 kr. 35. Páter Béla, „A vetőmag eltartásáról és a magtárban kárt tevő állatokról” 25 kr. 36. Monostori Károly, „Házi állataink egészségének fentartásáról,” 25 kr.

Mind a harminczhat füzet ára együtt megrendelve csak 7 frt 20 kr. Ha egy címre egyszerre 500 füzet rendeltek, tetszés szerint válogatva egy vagy több füzetet a jegyzékben felvett 36 füzet közül, egy füzetet egyre-másra 20 krajczárral fogunk számítani. Megrendelés és pénz „ az Erdélyi Gazdasági Egylet pénztára Kolozsvár” cím alatt küldendő. A pénz beküldésével megrendeltek brmentve tételenek postára. (51.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CSIRÁZTATÓ KÉSZÜLÉK
IGEN PRAKTIKUS, OLCSÓN
ELADÓ. CZIM A KIADÓBAN!

X.

Alakult 1856.

KÜHNE E.

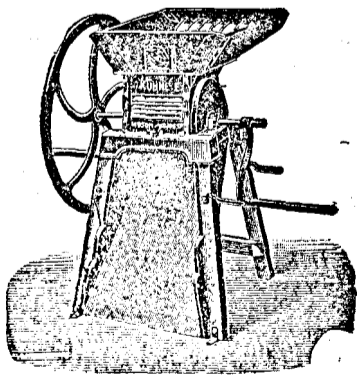
Alakult 1856.

gazdasági gépgyára

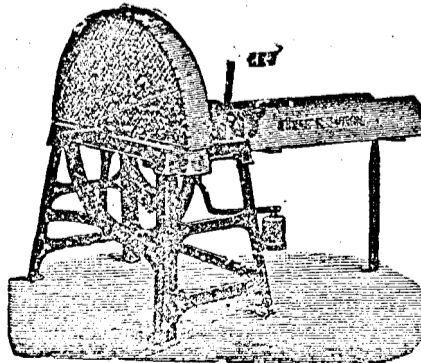
MOSONBAN.

(218.)

A beálló téli időnyre ajánlja legjobb rendszerű és leggondosabb kivitelű:

Szecskavágóit,
répavágóit,
darálóit,
eredeti
angol „Rapid” daralók
erőhajtásra,
kukorica-morzsolóit,
takarmányfüllesztőit.

A cég ajánlkozik

teljes takarmánykamra berendezések
tervezése és eszközlésére.

FÖRAKTÁR: Budapest, VI., Váci-körút 57/a.

Részletes árjegyzékek rendelkezésre állanak.

* Kiténtetve az ezredéves országos kiállításon. *

RIMOCZY FERENCZ

butor- és épület-asztalos,

Kolozsvárt, Szép-utcza 1. szám.

Elvállal mindennemű stílt butor-készítést a legszolidabb kivitelben. Készít portál és üzleti berendezéseket.

(221.)

KASSANTAL

aranyozó-üzlete

Kolozsvárt, Belkőzép-utcza 14. szám.

Aranyozó műhelyében készít új képkereket tükörkereteket, consolokat, szalon-asztalt, függönytartókat. Mindenféle aranyozott butorokat elvállal jutányos árban felelősség mellett.

Régi keretek aranyozását jutányos árban.

Továbbá templomi aranyozásokat, új oltár készítését rajz szerint. Régi oltárok újbóli aranyozását a legjobb eszszolt arannyal.

Jutányos árban, felelősség mellett elvállal.

Oltár gyertyatartókat, feszületeket jó, tiszta és tartós arannyal, aranyozásáért felelősséget vállalok.

Pontos kiszolgálás!

(163.)

Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet.

BUDAPESTEN, VIII., József-körut 8.

Alakult 1894. évben.

Elnök: TELEKI GÉZA gróf.

Alelnök: CSÁVOSSY BÉLA.

Igazgatósági tagok:

ANDRÁSSY GÉZA gróf, DESSEWFFY ARISTID, PÜSPÖKY EMIL, SZÓNYI ZSIGMOND
TELEKI SÁNDOR gr.

Vezérigazgató: SZÓNYI ZSIGMOND.

Az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet a gazdaközönség általános elismerése szerint a biztosítás terén híven megfelel hivatásának; folyton fejleszti a reformokat, melyeket a gazdaközönség évek óta sürgetett és a károknak gyors és méltányos kiegyenlítésével a felek teljes melegegedését vívta ki magának; az

épület és átalány (pauschal) biztosításnál

rendkívül mérsékelt díjaival tetemes megtakarítást tesz lehetővé, a szövetkezet pusztán csak a díjakat számítja fel a megfelelő kincstári bélyeggel; — minden más illeték kizárásával.

A takarmány és szalmáseleség

biztosítása egy intézetnél sem eszközölhető oly olcsón és oly kedvező feltételek mellett, mint a szövetkezetnél.

Gazdasági egyesületi tagok — tekintet nélkül a biztosított érték nagyságára — a tiszta díjból 5% díjengedményben részesülnek.

Kiszágnak, ha huszan egyszerre, egy csoportban, de külön-külön ajánlattal terményeiket biztosítják, 10% engedményben részesülnek.

Bővebb felvilágosítással szolgál az igazgatóság Budapesten (József-körut 8.) és a vidéken létesített ügynökségek. (185.)

Alapított 1839-ben. — Cs. és kir. udv. szállítók.

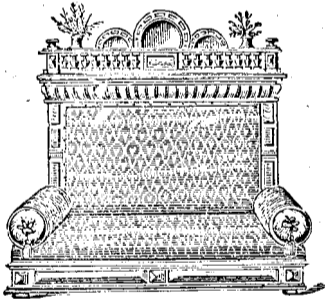
RAKTÁRAK:

KOLOZSVÁRT,
Unió-utc a 5.

MAROS VÁSÁRHELYT,
Szentgyörgy-utca 2.

Mestitz Mihály és fiai

Első maros-vásárhelyi butor- és építészeti asztalos munkák gyára
győzökre berendezve, kárpitos és díszítő műhelyek.

A m. kir. államvasutak kolozsvári, aradi, debreczeni, szegedi, zágrábi, miskolci és budapesti üzletvezetősegeinek szállítói.

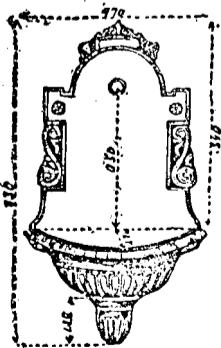
Nagy raktár saját készítményű fa- és kárpitos butorokból, függöny és szőnyegekéből.

Olcsó árak, szolid munka, pontos kiszolgálás.

Kitünő minőségű száraz amerikai parkettek jutányos árban. (188.)

BARANYI JÁNOS

épület műbádogos, vízvezetési és csatornázási vállalkozó
Kolozsvárt, Széchenyi-tér 5-6 sz. Telefonszám 101.
PÁRISI DISZKLEVÉLLEL Elvállal és készít az alább felsorolt munkákat jóállás mellett és lehető olcsó árban.

Bádogos munkák

épületekre eres csatornákat és egyéb díszítményeket horgony vagy bárnemű fémekből rajz vagy minta szerint, ezen kívül üzletben kapható és megrendelhető mindenemű konyhaberendezések.

Vízvezeték és csatornázás

magán gazdasági telepekre, vagy magán épületek városi vezeték összeköttetésére, teljes magán fürdőket, szivattyúk, fecskendők,

szőkökutak, stb. csatornázások vas, ólom vagy kőanyag csövekből, (closetek) minden kivételben, vizelők, mosdók és kiöntők szerelését. (148.)

Fürdőkádak kölcsön kaphatók!

Fedél és csatornafestést felvállal!

A fenti munkálatok évi javítását és jókarban tartását olcsón eszközli helyben mint vidéken.

Eladó

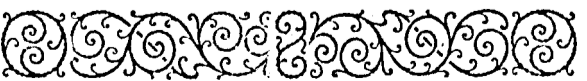
jutányos áron

egy fél éves kávé-barna kan

VIZSLA

cseh és pointer keresztezés.

Czím a kiadóhivatalban.

Bor. 1-3 éves homoki ó-siller vagy fehér asztali bor erősség és év szerint 100 literenként 24-26-28 frt, finom peccenyé- vagy fajbor 30-32 frt.
Ujbor (fejtvé) minőség szerint 14-16-18 frt, peccenyé- és fajbor 20-22 frt.
Nagyobb vételnél minta küldetik. A megrendelő nyugodt lehet, hagen eredeti tiszta minőségű borhoz juttatom, erről jó hírnevem nyújt kezesseget.

Szőlővessző. Fajtiszta, háromszor permetezett, jól beérett, legjelesebb homokra való fajokban (Kövi d., Kadar., Olasz r., Erdői, Slankamenka, Ménes f., Furmint, Ezerjő, Piros és Fehér chasselas) ültetés alá 50-60 cm. hosszúra vágva 3 frttől 7 frtig. — Gyökercs (1-2 éves) faj szerint 8 frttől 16 frtig. 25 forint vételnél 5 százalék, 50 frtnál 10 százalék, 100 frtnál 15 százalék, 150 frtnál 20 százalék engedmény adatik.

Nemes eperfa-ojtvány. Kitünő piros, fehér és kék fajokban, 6 láb magasan ojtva, 2-3-4-5 éves, igen erős csemete, erősség szerint 30 krtól 60 krig. 10 frt vételnél 20 százalék, 25 forintnál 25 százalék engedmény. Az eperfa elég jól árnyékol, ellensége nincs, minden évben bőven terem, gyümölcsét egy a két-, mint a többlábuak egyaránt szeretik; kitünő pálinka is főzhető belőle. Ceglédén igen jövedelmező fának ismerjük. Kár volna háznak, kertünk, szőlőnk vagy egyéb birtokunkat e nélkül hagyni.

Birs-ojtványok. Rendkívül nagy gyümölcsű fajokban (Konstantinápolyi, Portugali, rias stb.) melyek az ültetés évében már gyümölcsöt hoznak, azután pedig rendkívül bőven teremnek. Faja igénytelen, betegség és ellenségtől egyaránt mentes. Vannak rendelém, kik ezer száma ültetik, mert rendkívül hamar teremnek, gyümölcse kedves, sokáig eláll, magas árban értékesíthető és sokféleképpen fel is dolgozható. A 2-3-4-5 éves, rendkívül szép és gazdag gyökerű fák darabja erősség szerint 20 krtól 50 krig. Nagyobb vételnél olyan engedmény adatik, mint az epernél.

Spanyol meggy, fekete. [Pándi vagy kőrösi meggy.] Termékenységét előmozdítandó háromszor lett permetezve, s így, ha azt folytatólag permetezzük, bőven fog teremni. Faja egészséges, gyümölcse rendkívül keresett, mert befőzésre legalkalmasabb. A 2-3-4-5 éves rendkívül szép és gazdag gyökerű fák darabja 15 krtól 50 krig. Nagyobb vételnél ugyanaz az engedmény adatik, mint az epernél.

Diófa. A 6-8 láb magas, rendkívül gazdag gyökerű, tele belüli és könnyű töretű, 2-3-4-5 éves diófák ára erősség szerint 20 krtól 50 krig. Nagyobb vételnél ugyanolyan engedmény, mint az epernél.

Minden másféle nemes gyümölcsfák, nevezetesen szilva, őszli és kajszinbarack, cseresznye, meggy, szelid gesztenye, lasponya magas derékú és törpe állásukban, — erősség szerint 20 krtól 50 krig szintén kaphatók.

Kiselejtezt nemes ojtványok 2-3-4-5 éves életkorú példányokban, azok kora és erőssége szerint 2-5-7-10-15 krajcár árban.

Mindenféle vadoncok erősség szerint 5 forint 85 krajcártól 19 forintig ezrenként.

Kerti eszközök. Kitünő és tartós anyagból rendkívül szilárdan készült horolók (sarabolók), szőlő ültető vasak, továbbá kerti fűrészek, ollók, görbe szemző és ojtó kések, ezenfelül jelfa és ojtó kenőcs igen olcsó árak mellett rendelhető meg.

Ár- és névjegyzéket küld:
Unghváry László, föld-, szőlő- és faiskola-birtokos Ceglédről.

(219.)

STOLCZ WINCZE

Kolozsvár főté 11.

Arany, Ezüst, Ekszer

javítások, átalakítások, valamint minden új

munkák szakszerű előállítása pontosan

eszközöltetik. (127.)

Hangszergyár!

Saját gyártmányu hegedűk, gordonkák, gitárok, citerák, cimbalnok, fa- és réz fuvóhangszerek, valamint azok alkatrészeinek nagy választékú raktára; továbbá német és olasz

hurokat

BRAUN MIHÁLY

KOLOZSVÁR

Wesselényi Miklós-u. 18.

Mindenemű javítások

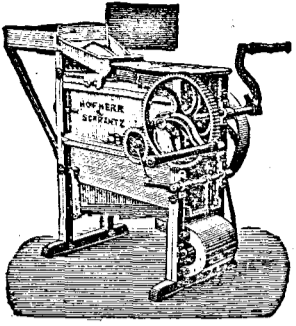
pontosan és olcsón eszközöltetnek Vidéki megrendelések gyorsan teljesítetnek.

Árjegyzék

kívánatra ingyen és bérmentve.

(127.)

Hofherr és Schrantz gazdasági gépgyáranak képviselősege és bizományi raktára

Hirschfeld Károly vaskereskedőnél

KOLOZSVÁRTT, Széchenyi-tér 42., az új vashíd előtt.

Nagy raktár: Mindenféle vasárúk, szerszámok, háziesszközökben és ipari, építkezési, gazdasági vasanyagokban.

Allandó Kiállítás mezőgazdasági gépekben

Legújabb és legkönnyebb szerkezetű „VIKTORIA DRILL” sorbavetőgépek kerékkiváltás nélkül.

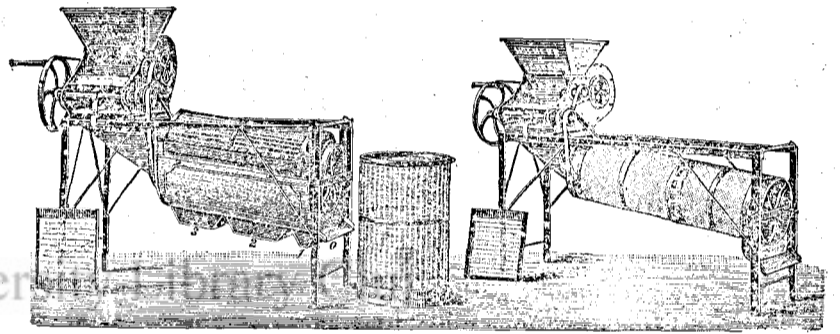
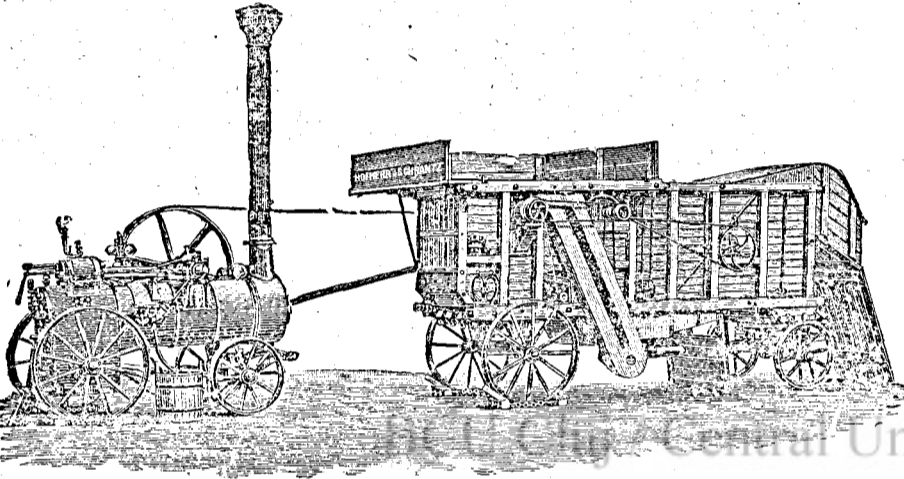
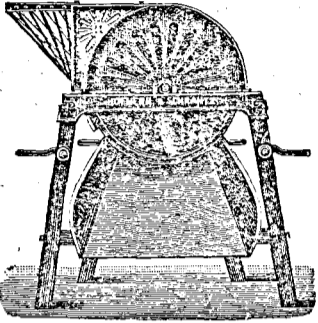
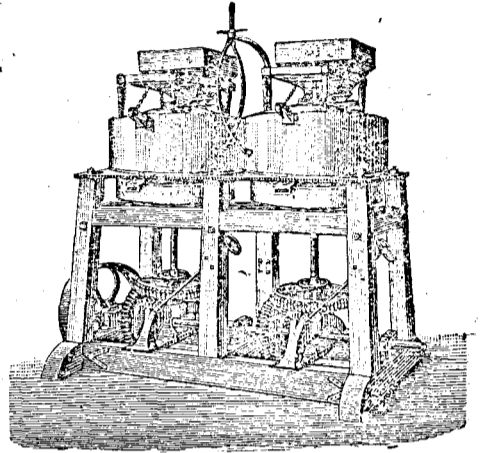
(222.)

**TRIEURÖK és ROSTÁK,
RÉPA és SZEGSKAVÁGÓK,
KUKORICZA-MORZSOLÓK,
MALMOK és DARÁLÓK,
LÓHEREMAG KIDÖRZSÖLŐ-GÉPEK,**

**ACZÉL RAJOL EKÉK,
VASBORONÁK és TALAJJAVÍTÓ-
ESZKÖZÖK,
GÖZCSÉPLŐ KÉSZLETEK,
SZALMAKAZALÓZÓK,**

JÁRGÁNY és KÉZICSEPLŐK, TAKARMÁNYKAMRA BERENDEZÉSEK.

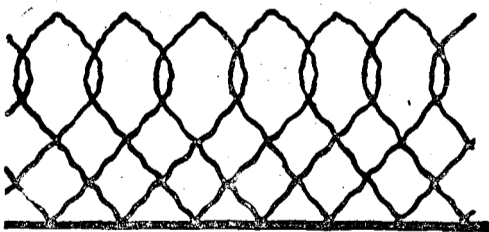
Kivánatra képes árjegyzékek
ingyen és bérmentve.

LÉBER GYULA

első erdélyi sodrony szövét-fonát és szita-áru gyára
KOLOZSVÁRTT, Torda-utca 9. szám.

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, ugymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, sírhelyek, stb. bekerítéséhez való **Gép-sodrony-fonatait**, majorsági udvarok fonnattal való bevonását; pincze, padlás, felső világossági, magtár és éléskamra ablakok rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks, kavics válogatásához; szikrafogók gépekhez. Zöldre festett légy szövet, szelelő és lóher-rosták. Backer-féle rosták és egyébféle használatra vas-, réz- és czinszövetek, Kruppa-sodrony szegélyzetek, aczél tüskés sodrony-kertek s. a. t. bekerítésére. Különbféle mintákban, fakeretbe foglalt rosták és szíták, ruganyos ágybetétek (mátráz), sodrony-láb-törölők. Képes árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálók. (121. 4—26.)

Clichéket árjegyzékek, könyvek, szak- és folyóiratok, katalógusok és hirdetések, valamint minden egyéb nyomtatvány illusztrálásához rajz vagy fénykép után kitűnő kivitelben és legolcsóbb áron készít és szállit.

Fischer Lipót

chemigrafikai műintézete

Budapest,

IV., Kossuth Lajos-utca 15.

az Ujvilág-utczával szemben.

Vidéki megrendelések is legnagyobb pontossággal és figyelemmel teljesítetnek. (4.)

Magyar Jelzálog-Hitelbank

alaptőkéje teljesen befizetett 15 millió arany forint.

Képviselősege utján **Kolozsvártt**
(Jókai-utca 2. sz., gr. Rhédey-ház, I. em.)

4% Záloglevélkölcsönök

nyujt földbirtokra: 50 évi törlesztéssel
5 százalék,

nagyobb városokban fekvő házakra 40 évi törlesztéssel 5-40 százaléknyi évi részletfizetés mellett és magasabb leszámítolási árfolyam mellett 4 1/2%-os záloglevélkölcsönök földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-40 százalék és nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-65% évi részletfizetés mellett.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére és a megszavazandó kölcsön összegére nézve az **Erdélyi Gazdasági Egylet** bizalmi férfiai adnak vélelmenyt. (1.)

A bank képviselősegenél kaphatók 4% és 4 1/2%-os záloglevelek, 3%-os nyereségekötvények.

Marcinkiewicz Ignác férfi ruha-szabó

KOLOZSVÁRTT, Belközép-utca 3. szám.

Ajánlja 18 év óta fennálló s a mai kor és divat követelményeinek teljesen megfelelően berendezett

FÉRFI-SZABÓ-ÜZLETÉT.

Raktáron tart nagyon szép hazai, valamint valódi angol, francia és külföldi szövet-ujdonságokat.

Ugy helyi, mint vidéki megrendeléseket szakszerű munkával pontosan és olcsón teljesít.

(150.)